

KDL

Kent District Library
www.kdl.org

Mak Dizdar

KAMENI SPAVAČ

IAN

Biblioteka PLAMENA je dobila ime po istoimenoj priči Almeta Hromadžića

Biblioteka PLAMENA

Knjiga 85.

Urednik:

IVICA VANJA RORIĆ

Naslovna strana:

OZREN PAVLOVIĆ

Predlist/zalist:

ZLATA BILIĆ

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.4(497.6) - 1

DIZDAR, Mak

Kameni spavač / Mak Dizdar. - Sarajevo :
Bosanska riječ , 2004. - 182 str. ; 19 cm. -
(Biblioteka Plamena ; knj. 85)

Bilješka o piscu: str. 177

ISBN 9958-666-07-3

I. Dizdar, Mehmedalija vidi Dizdar, Mak

COBISS.BH-ID 12653318

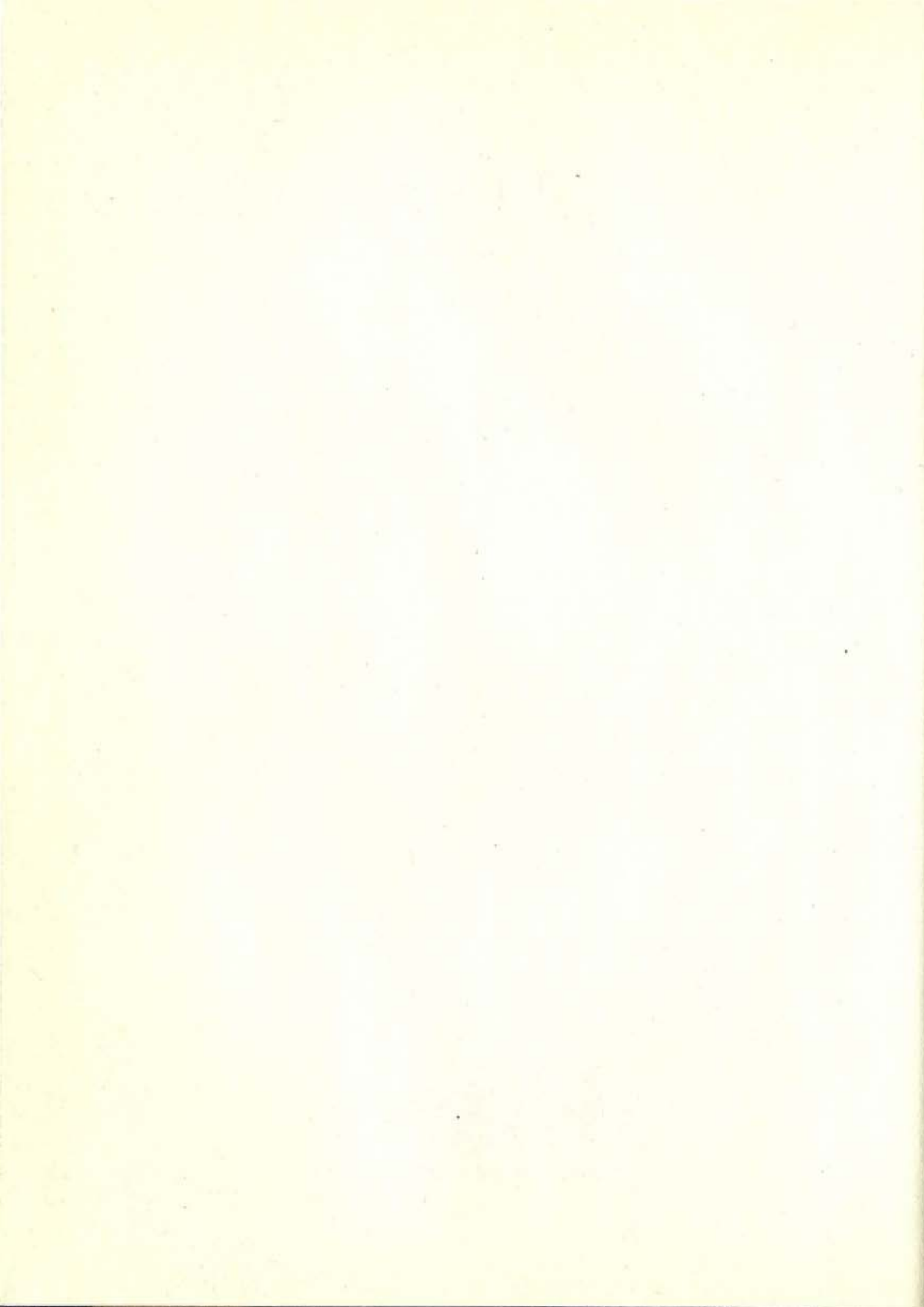

MAK DIZDAR

KAMENI SPAVAČ

Bosanska
Riječ
Das Bosnische Wort

Pa ipak mi nisi naredio uzalud:
„Kreni prije nego što stigne moja Stega,
za kojom Sudbina slijedi s obiljem bogatstva
da ih razdijeli u oba tabora
kao baštinu, spasenje i propast!”

Zarathustra Yasna (XLII, 12)

Zamara me dužina čekanja. U jednom danu
po dva puta mi klone duša kojoj se mrači
vid i postaje već teško vjerovati

Ivo Andrić Ex Ponto (I)

PUTOVI

PUTOVI

Ti si nakanio da mene nema i pod svaku cijenu
Ideš prema meni i u jurišu
Smijući se i plaćući
Pred sobom
Sve čistiš
I ništiš

Ti si nakanio da me pod svaku cijenu uništiš
Ali nikako da nađeš
Istinski put
Do mene

Jer
Ti poznaješ uklesane i utrte pute
I niti ijedan drugi
(A mali su zapravo i jalovi
Bez obzira koliko su
Za tebe
Oholog i jakog
I preteški
I dugi)

Ti poznaješ samo one putove
Što prolaze
Od srca
I
Oka
Ali to nije sve
Ima putova što su se ispružili pred nama
Bez javnog traga kolovoza

Bez voznog reda
I roka

Ti misliš da je tvoja putanja do ubogog mene
Veoma sigurna i česna

Ona
Što dolazi
Slijeva
Ili
Zdesna

Zavaravaš se stalno da do mene treba ići
Smjerovima sličnim
Sa sjevera
Ili
Juga

Ali to nije sve

Kuga
Oči uvijek
Pametno mi traži
Ispod ustalasale na vjetru raži
Iz korijena zemlje gdje se zgusla tmina

A iz bezmjernih visina
Odozgora
Pritiskivati
Grudi
Najjače
Može
Móra

Ali to nije sve

Ti ne znaš zakon raskrsnice
Između svjetlila
I
Tmice
Jer najmanje znaš da u svome žiću
Najteža rvanja su
I ratovi pravi
U samome
Biću

Ti ne znaš dakle da zlo si moje najmanje
Između mnogih
Mojih
Velikih
Zala

Ti ne znaš s kim
Imaš posla
Ti ne znaš ništa o mojoj mapi putova

Ti ne znaš da put od tebe do mene
Nije isto što i put
Od mene
Do tebe

Ti ne znaš ništa o mome bogatstvu
Skrivenom za tvoje moćne oči
(Ti ne znaš da meni je
Mnogo više
Nego što misliš
Sudbina
Namjerila
I
Dala)

Ti si nakanio da me pod svaku cijenu uništiš
Ali nikao da nađeš istinski put
Do mene

(Shvatam te:
Čovjek si u jednom prostoru i vremenu
Što živi tek sada i ovdje
I ne zna za bezgranični
Prostor vremena
U kojem se nalazim
Prisutan
Od dalekog jučer
Do dalekog sutra
Misleći
O tebi

Ali to nije sve)

SLOVO O ČOVJEKU

PRVO

Satvoren u tijelu zatvoren u koži
Sanjaš da se nebo vrati i umnoži

Zatvoren u mozak zarobljen u srce
U toj tamnoj jami vječno sanjaš sunce

Zarobljen u meso zdrobljen u te kosti
Prostor taj do neba

Kako da premosti?

DRUGO

Zatvoren u rebra zarobljen od srebra
I kad si visokan bjelji ni od sebra

Satvoren u tijelu zatvoren u koži
Sanjaš da se nebo sa tom zemljom složi

Otrgnut od neba žudiš hljeba vina
Al u domu tvome

Kad će domovina?

TREĆE

Zatvoren u meso zarobljen u kosti
Pa će tvoje kosti tvoje meso bosti

Otrgnut od neba želiš hljeba vina
Kamena i dima samo ima svima

Od te ruke dvije tvoja jedna nije
Jedna drugu ko da

Hoće da pobije?

ČETVRTO

Zatvoren u mozak zarobljen u srce
U toj tamnoj jami vječno zoveš sunce

Sanjaš da se nebo približi i vrati
Tijelo se kroz vlati u pijanstvu klati

U žilište slišćen zatvoren u krvi
U tom kolu bola

Potonji il'
Prvi?

PETO

U tom kolu bola ni potonj ni prvi
Igrište si strvi i ročište crvi

Zaplijenjen od tijela greb za sebe djela
Kad će tijelo samo da

Postane djelo?

SLOVO O NEBU

PRAVEDNIK

Hodeći kroz zemlju
Kroz noći kroz dane
Vidio je navist
Vidio jest bolest

I vidao rane

Pa izreko slovo
Dižuć glavu k nebu
Pitajuć o tajni
Na putu ka grebu

Pitajuć o tajni

A nebo bi plno
Muka ot olova
Te ta slova čuše
Oni što brez duše

Te ta slova čuše

Vraždom se zasmija
Zmija aždahaka
Bo glas se izgubi
U gluhoti mraka

Bo glas se izgubi

On se spusti u se
Među katakombe

Psi kosti rastepu
Nakon hekatombe

Psi kosti rastepu

Tako tijelo stade
Na putu kroz tminu
Pade al glas jedan
Zvoni kroz tišinu

Al glas jedan zvoni

Glas što vječno leti
K nebu u visinu

Eže vječno leti

MOLITVA

Molitvu jednu
Jedinu znam
U ovom svijetu

Beskrušnom

Molitvu jednu
Jedinu imam
Molitvu o kruhu

Inosušnom

LABUD DJEVOJKA

Rekoh joj

Od devet dveri zar nisi odključala devet
Od devet odaja zar nisi otvorila devet
Od devet kovčega zar nisi odklopila devet
Od devet pečata zar nisi
Otpečatila devet

A ona

Ona će meni
Odključah devet dveri
Otvorih devet odaja
Otklopih devet kovčega
Otpečatih devet pečata
Ali ne odključah
Ne otvorih
Ne otklopih
Ne otpečatih
Pečat
Tvoga
Srca

Dadoh joj znak ključa

A ona zaklikta

Gle ptice one što juri k zelenoj grani
Gle ptice one zelene
Ispod oblaka

Pogledah i ne vidjeh

Tada ona reče

Znaj da je tajna broja devet
Tajna labud djevojke
Čik stigni me

Pretvorih se u sokola

Al Labudica je već bila stigla za oblak
U zemlju gdje oko sokolovo
Mrtvo oko

ZAPIS O OTKRIVANJU

Tamno gdje su psalmi
Tu su i prokletstva

ZAPIS O LOVU

Neka se podzemna voda budi u jasnom sjajnom ozoru
iz svog dubokog sna i teče nekoj
dalekoj rijeci nekom
umornom
moru

Neko nejakom lane posrće kroz zlatnozelenu goru
i neće da stane dok ne pristane
svom bistrom
izvoru

Jedna smetena košuta žuri kroz neke žute vriježe
tražeći nestali šapat tražeći davne dane što
bježe kroz tavne trave kroz travne
mreže

Vidim ljeljena onog što pati kad prati oči one srne
i slijediće ih omamljen tako sve dok
na zahodu sunce ne utrne
sve dok mu koraci
ne ucrne

Jedan konjik velik osvaja vrele prostore nespokoja
lijep Slijep od velje želje Nijem
bez glasa on gazi za lavežom pasa
što urla što žedno diše i
kidiše u krv budućeg
razboja

Vidim sve to u jednom trenu U suncu ovog dana
kao na dogledu

dlana

I

znam da nikada onaj gladni harni vrutak neće ući
u daleko ono ušće u svoj krotki kutak
da nikada zagrliti neće svoj čisti
bjelutak

Košuta brižna više nikada neće čuti onaj mali glas
što pred njom ide što prati je kroz vlati
što nikad neće više reći
mati

Na stijenu onu propeti ljeljen neće se nikada više
na onaj zelen zov
one zelene kiše
odazvati

Ni konjik tragač u sjajnom bojnom odijelu
usred sjajne tragačke svite, nikad
odapeti neće iz sulice vite
onu ubojnu
strijelu

Jer u tom jedinom trenu u tom magnovenju kad
sobom oduzeti bjehu goniči svi
i sasvim
sami

Te strasne lovce ulovih u nevidime konce ja
kovač Grubač
i vjerno upisah i smjerno narisah
u ove vele
u bijele
u kâmi

PREPOZNAVANJE

A na dnu smrti
boje će ubo biti bolje

KOLO

Ruka do ruke
luka do luke
Ruka u ruci
muka u mucu
Zemlja priteže
nebo visoko
O da sam ptica
Da sam soko

LJELJENI

Bilo im je krivo što ne odgonetnuše jezika
kojim bi mogli razgovarati sa stablima u šumi

(Njima
Ljudima)

Pa donesoše ognjeve i spališe šumu do korijena
te iz nje izletješe vitorozi ljeljeni u trku

(I rastrkaše se na sve četiri strane)

Gonili su ih bezdušno u hajci što je rasla
ali se oni posakrivaše vješto u iskrslu kamenje

(Koje ni vatra ne mogaše da opepeli)

Tu se utisućiše i mladi sad uporno čekaju
Da nova šuma naraste i da se ponovo nasele

(U ono okrilje
Iz zapamćene priče iščezlih otaca i djedova)

ZAPIS O IZVORU

Rastvorio sam se
I potekao

Potocima

Rijekama

Morima

Sada sam tu

Sada sam tu
Bez sebe

Gorak

Kako svom izvoru
Da se vratim?

SUNCE

Jedno mlado sunce odbjeglo od oca
nastani se na ledini između ledenih planina

Ne prepoznamo ga odmah i pogledasmo poprijeko

Ono zasuka rukave i preora zemlju duboko
dok ne stiže do njene utrobe i njenog srca

Kada od trudova odahnu pozdravi veselo rukom
I izdiže se kao tica krilima iznad same tame

I obasja sve staze sva raskršća i stranputice
I u sjaju pokaza svoje oranje i naše lice

Zagrlismo se tada kao da smo čekali samo na to

Postadosmo bliski pa smo kao jedno
I jeli i pili kao od iskoni da smo tu bili

Nije navraćalo sunce od ljeta do ljeta samo
i na jalovoj dolini cvijet do cvijeta procvjeta
Mlado sunce se nenadno iskrade od nas

Kuda je otišlo kako to i zašto
to sâm dobri bog sada može da zna

I možda bismo ga zaboravili kao lijepu slučajnost
(kako je bilo došlo tako bi bilo i prošlo)
da se vascijelim svojim bićem ne grijemo još

Od onih davnih njegovih zlatnih i toplih dlanova

RUKE

Kroz kamen živi nosih ruke dvije
kao dva znamenja

Sad ruke ove trudne žive
u srcu tog kamena

MJESEC

Iz guste tame dane na umoru iznikao je
ponad naših glava mlad i nježan lik mjeseca

Sada plovi cijelom širinom svoga neba
Budeć iz snenosti one koji su sebe izgubili

Prije no što se umori na tom sjajnom putovanju
i prije nego što u svom rašćenju izgubi korak

(i dobije okolo svih svojih strana
bijelu i srebrnu kosu)

Ureži njegov znak u mekoj bjelini miljevine
kako bi mogao što vjernije upiti u sebe sliku

Svoje neizrecive boli i nade

ZAPIS O VREMENU

Davno sam ti legao
I dugo ti mi je
Ležati

Davno
Da trava mi kosti
Davno
Da crvi mi meso
Davno
Da stekoh tisuću imena
Davno
Da zaboravih svoje ime

Davno ti sam legao
I dugo ti mi je
Ležati

DAŽD

Trebalo bi opet naučiti
da slušamo kako dažd pada pada

Trebalo bi se odkameniti
i poći bez osvrtnja kroz kapiju grada

Trebalo bi ponovo pronaći
izgubljene staze od one plave trave

Trebalo bi u obilju bilja
zagrliti panične makove i mrave

Trebalo bi se iznova umiti
i sniti u jasnim kapima ozorne rose

Trebalo bi onesvijestiti se
u tamnim vlasima neke travne kose

Trebalo bi načas stati
sa suncem svojim i sjenkom svojom stasati

Trebalo bi se konačno sastati
sa već davno odbjeglih vlastitim srcem

Trebalo bi se odkameniti
i proći bez osvrtnja kroz kamenu kapiju ovog
kamenog grada

Trebalo bi htjeti
i svu noć bdjeti slušajući kako dažd pravedni pada
pada pada

ZAPIS NA DVIJE VODE

1.

U ovom dobrom u radosnom u bijelom u svijetu
dobri radojica bjelić vavijek se radovao

I u tome kratkom u lijetu i kad je cvijetje brao
i kad je ratio i kad patio vazda je zvijezde krao

Na putu kroz žitije sije on bugario nije
put žarka sunca gledao je i modra neba

I kad obvlada ga brijeme stade u vrijeme
na tom putu pade dosegovši tamu samo svoga greba

Sada mu nitkor sadar mu ništor više ne treba
u sjenci tog vječno plavog hlada

Ne treba mu više ni vina ni hljeba
jer sitosti tu nije niti glada

Ni sunca nit kiše

Ne treba mu ništa
do sunčanih počivališta

2

Oprostite mi
što ipak vas molju

i bratiju i družinu i gospodu
do vratiju mojih da dođu da me pohodu
molju i kume i prije i strine i nevjeste
da me ne minu već da me kad pominu da se kad sjete

jer ja sam bil kako vi sada jeste
a vi ćete biti kako sada jesam ja

KOLO BOLA

Koliko kola od dola do dola
Koliko bola od kola do kola

Koliko jada od grada do grada
Koliko greba od brega do brega

Koliko krvi od usudnih rana
Koliko smrti do sudenog dana

Koliko kola od dola do dola
Koliko bola od kola do kola

Kolo do kola od bola do bola

ZAPIS O RIJECI

Jutros se jedan vrutak probudi u meni

U podne poče da teče
Pоче da buja da se pjeni

Naveče oblinom velike rijeke obremeni

U kasne čase noći
Nestvarno tijelo ove tamne vode ove tajne
Nemirni koraci moji kao čudo svako pohode

RADIMLJA

r u k a

Ova ruka kaže da ti staneš
i zamisliš se nad svojim rukama

loza i njene rozge

Ovdje je prisutan onaj
Koji po vjernom očitovanju reče
Az esam loza istinia a otac moj je vinogradar
I vsaku rozgu na meni a ploda ne da ja ću odsjeći
Al onu koja rađa da polje bude bolje
Da slađi dar i plod veći
Čistim

Vi već ste čisti slovom istim koje vam glagoljah
Bacite zato tvari svoje u oganj ovog plama
Budite tako u meni a ja ću svakako u vama
Kao u onim što sam od iskoni koje voljah
Az esam loza
A vi ste
Grozje

Ovdje je prisutan onaj
Što spreman je uvijek na riječ i na djelo
Gdje riječ je od prijeka lijeka
A djelo kao vrelo
Gvozje

On čeka me od vijeka
On čeka i vidim ga zacijelo
I silazim k njemu
Kroz to bijelo
Lozje

s u n č a n i   H r i s t o s

Ni život ni smrt ne pripada meni
Ja sam tek onaj koji je u sjeni
Onog što u vremenu se
Ovremeni

Ovdje je prisutan onaj
Kome zavidješe crni zakonici
Objesiše ga u šesti čas onog dana
Pred njegovim čudom zanijemise žreci i vojnici
Kad veza ih za zemlju suncem svoga krsta
Raširivši ruke od prsta do prsta
On pobijedi
Smrt

Smrt ga tražase al ne nađe ništa
Ne nađe ni kosti ni meso ni krvi
Osta joj samo obris znameni i prvi
Put za nešto smrt zube nije imala
Gle kako sad bezglavo skače
Plače i rida očajna
I mala

Ni život ni smrt ne pripada meni
Ja sam samo onaj koji je u sjeni
Onog što mu smrt ne mogaše ništa
Onog što pretoči se u stub
Sunčani

Ja sam samo onaj što iz svoje jeseni
Iz zatoka tvari iz te tvarne muke
U ona daleka sunčana počivališta
Pruž
Ruke

v r a t a

Ovdje smo još uvijek samo steći gosti
I trebalo bi već jednom preći u krug svjetlosti
Kroz neka uska vrata trebalo bi se vratiti
Iz tijela ovog golog u tijelo vječnosti

Kada se doskitah u ovo veče kasno
On mi reče a da ga ne pitah

Ja sam ta porta i kroz nju uđi u mene jako ja u tebe
On tako reče al gdje su usta brave gdje prst pravog
ključa za vrata u stepeništa goruća?
Pa tragam po travi zato i tražim u glavi tako ključ

taj plavi
Kroz cvijetja proljetja kroz kose smrti tražim ušće u te
zlatne dveri
Zađem u mrave u bilje u privide u zbilje Tražim i nađem
Al od ruke moje do ključanice kto tu strogu istragu
iznevjeri?

Sa ove mračne strane vrata nadire vjetar hudi razdire
vjetar ludi
Ostavljam sestru i brata ostavljam oca i majku između
zvijeri i ljudi

Da sebe budem našao u svom biću na putu svom stubu
sjaja

Kako ću kada u tom žiću da zgodim se u slovu
Što bi u otkriću?

On reče mi tako kad ga za to i ne pitah
Uđi u mene jer ja sam ta vrata sjajna Pa sada
Bdijem sada gnijem sada mrijem tako na ovom

dovratku

A vjetar vjetar vjetar

Ako su vrata iz riječi samo san ako su samo gatka bajna
Ja ipak neću više da se s vrata vratim
Ja opet hoću tamo da snim
Tu slatku
Gatku

v i j e n a c

Ovdje je prisutan onaj koji na moja usta tada reče
Kako se u ovo veče sva ostrva razbježaše
I gore se više ne nadoše
Jer je vrijeme blizu

I reče k tomu još veče
Da zbačena bi na zemlju otrovna guja aždahaka
Što zabludi vas svijet vasioni iz ždrijela svog mraka
Da čistih je malo na zemlju stalo da anđela nije ostalo
Pa teško onim koji žive na kopnu teško onima na moru
Jer opaka zvijer raširi krila i sakri zoru
Znajući da vremena ima malo

I kuga bi i rat i glad pa žvatasmo jezike svoje od bola
I davasmo ruke svoje i davasmo vrelu krv i srca gola
Želeći smrt al smrt je od nas bježala
Jer je vrijeme blizu

Ostavi zato oca i majku ostavi brata i sestru
Oslobodi se svijeta prezri njegov cvijet
Ostavi grad na ishodu ostavi grad na zapadu
Izgradi grad u sebi okreni lice svom gradu
Jer je vrijeme blizu

U nizu triju sila u svijetu snage stuba svjetlosti zrače
Sunce mjesec i savršen čovjek snage su makrokozma
On i djevica i um sred njih snage mikrokozma znače
Da carstvo nebesko je u nama treba da se zna
Da carstvo nebesko je van nas
Neka se spozna

I eto tako sva ostrva pobjegoše i gore se više ne nadoše
Sve zvijezde su nam se javile ali sve zvijezde zadoše
Pa kto čini nepravdu neka i dalje nepravdom prijeti
Kto pogan jest neka se još pagani
I svet kto je neka se još sveti
Jer je vrijeme blizu

Vas koji ste čisti sad mačem će da gone sa svakoga stanka
I kao podvig hvaliće čas tvog mučnog i mučkog rastanka
Stog uzmi štit i oklop izvuci mač na svoje goniče
Kroz smrt uništi smrt uzdigni tako jedino žiće
Jer je vrijeme blizu

Pa neka otvori oči kto hoće da vidi
Neka otvori uši kto hoće sada da čuje
Jednim okom nek odmjeri i žali i hridi oko nas
Drugim nek zađe u sebe duboko da nađe svoj glas
Jer je vrijeme blizu

č e t v r t i   j a h a   č

Vrijeme je da se misli o vremenu
Jer trulež do besvijesti bazdi sa smrtni gnjile
Vrijeme jest da se razmisli o vremenu
Jer velike vode na nas brode
Gle kako deru i žderu njine vilne sile
Vrijeme jest ubo da se zamisli u vremenu
Jer vjetar hitri vjetar zmajeviti
Na nas će hudo danas da poleti
Vrijeme je vatra jer neka sažga nas i satra
Vrijeme jest ubo da uđe se u ovo vrijeme
Jer vremena ima tako malo
I vremena neće više biti

B b b b

1.

Riječ je slika svega onoga što okolo sebe vidimo i ne
vidimo

Riječima se nekim divimo a nekih se riječi opet stidimo
One su se nastanile u nama i one su pobjegle od nas
One imaju svoj miris i boju
One su nemušte ili
Imaju
Glas

Neka krhka riječ se penje veoma smjelo
Zracima tankim i zlatnim
Kao sićušna puzavica
Ona se vješto propinje
Od posnog kamena
Do sunčanog grma
I samog
Sunca

A neka se glavato i glasito
Šepuri do na vrh bunjišta
A znamo da njome je
Zauzet prostor
I više
Ništa

2.

Kao niz brzu vodu nekada riječi dođu brzo i još brže
odu

Ima ih koje dugo čekaju svoj sanjani čas

Ima ih što bezglavo jure svoju tjeskobu
Na bilo kakav dan i bilo kakvu slobodu
Riječ je tek kada riječ ako
Za nju i čulo steknemo
Najgolemija je nakada ona
Koju i ne
Reknemo

Jedna te ista riječ
Nije ipak ista
Kada ulazi u
I izlazi iz
Ulišta

Riječi su zapravo sve i riječi upravo nisu ništa
(Pa i na one ovdje izrečene
Prašina je već gusta pala
I odvela ih na kolovoze
Do kala

I prašina ta još veće pada
Jer
Mada kazane tek sada
One u hipu postaju uvele i stare
I za njih više ne mare ništa
Ni gomile sa ulica
Ni žedna ulica
Sjemeništa)

Ali se čeka nova riječ

3.

Vlasnici ih u naramku nose i iznose kao svaku robu
Na teške tezge malih i velikih trgova i trzana
Bajate su olinjale i jalove
Poput starih krzana –
Čim ih ugleda novo jutro
Čim ih dotakne
Bistro oko
Dana

(Izgleda da vrijede samo još neke male riječi
Od čije oštine i gorčine nevidljive
Čovjek zatečen u gledanju
Počinje uporno da se pita
Da l' postaje manji
Il' postaje
Veći

Goleme one iz raznih bogoslovija
Metanisanja ili liturgija
Praznih slavoslovija
Bića su letargija

I bića
Poraznih
Prazno-
Slovija)

4.

Riječi su u svemu sadržane
Riječi su dakle sve ali i kao ograničenost su svega dane

Jedina je riječ koja se još čeka
Ono što valja da stigne iz iskoni Iz daleka

5.

Ali smo netom čuli neke nove riječi

Ali smo eto čuli takve nove riječi od kojih
I kada su tiho rečene vaseljena ječi
Riječi o božijem prstu u sunčanom krstu
O gradu što valja ga sazdati u nama
O vinogradaru i njegovom vinogradu
O lozi plemenitoj i njenim vitim rozgama
Čuli smo riječi o žrecima i vječitim vijencima
O nekim uskim vratima pred našim trudnim nogama
Čuli o skrivenosti vinoj onih u debelim togama
O logama krvi što ih istraga crna proliva
Uz križ i kalež uz palež i pseći lavež
Ima novih riječi o novim i oštrim mačima
I čudnim štitima spasenija
Budnim za badce bludne
Za njima čtenija i
Odenija

Čuli smo dakle riječi što nam umiju
nešto novo reći

6.

Čuli smo eto sada neke nove riječi
Kakve ranije još nikto
Govorio nije

Čuli smo riječi o hljebu nasušnome:
Da hljeba valja dati svakome
Koji ga treba

No neka se od sada zna da nije sve u
Hljebu ovome:
Neka se istina zna o hljebu
Inosušnome

7.

Do nas stigle i kroz brenija
Ove riječi su stvorene
Za čista
Prenija

8.

On govoraše glasom i glasnim i jasnim
Da ništa ni ikoga i niti od koga da ne krije
Od takve riječi kroz usahlosti kroz oholosti i lasti
Procvjetaće iz pustih mladica zeleni jeleni i mliječi
Ovako još nikto govorio ranije nije
Da svaka riječ je na ranu rečena
Da rane liječi
On tako toplo i meko govoraše
Kao kad blagodetna proljetna kiša romoraše
U pusti kakvoj kroz mrak mrkli i gusti
Na obali slanog mora kao u hramu

Na cesti kao na maslinovoj gori
Kad nigdje još zlatne zrake kad nigdje glasa
Ni pijetlu naviještenom ni bilo kakvoj hori
U kojoj bi od riječi da se

Uznemiri žiće
Ustalasa
Masa

On slovom svojim gorkim a ne mačem i kopljem
Učini se i žeteocem
I snopljem
On slovom svojim krči pute
I put otvori
Zori

9.

Tako još nikto ovdje na zemlji govorio nije
Govori on nam dakle i smjerno i vjerno
I silno govori on nekada Kao da fijuče bičem
S medom i pelin daje nam u svojoj čaši
Nikada nas nikto ne časti takvim pićem
Silno nekada govori kao da fijuče bičem
To nas on samo bičem riječi
Plaši

A kad se slovom svojim on ponekad nasmije
Najtanjom zlatnom žicom iz tog smijeha
Nekad nas miluje
A nekada
Bije

Ovako još nikto
Govorio
Nije

10.

Govoreći tako ja vam ne govorih sam od sebe ništa
To što vam glagoljah samo je moje tijelo i moja pišta
Ja rekoh vam riječ od drugog što je stekoh
Ja rekoh riječi tek onoga
Koji je kroz mene
Rekao
Čuli smo eto sada njegove riječi
Kakve ne govoraše nikto prije
Zato blago nama
I zato jao
Nama

Jer tako još nikto
Govorio
Nije

To kroza nj progovori
Riječ
Sama

11.

Pokušavah ovdje pronaći prave riječi o Riječi
Okušavah podobnu sliku naći za riječ čovjeka
Riječ o onome svemu što nas oko nas
Od iskoni tišti i što nas
Čeka
Kušah urezat slovo o Slovu
Što u nama vapije
I vrišti

Ne znađah ne umjeh
Na kraju ništa
Ja
Ništi

12.

(Na putu zadanom između zraka i mraka
Na putu tvoga znaka
Sumnjen i
Smušen

Ponovo se vraćam
Duboko
U sebe
Srušen)

13.

Ja ne znam još uvijek dakle kako
Da oslovim Tebe

Pa ostah stoga na svome hudome
Be i Be
Be i
Be

14.

(Bože
Oprosti mi
Što sam tek došao
Tamo odakle sam pun nade i pošao)

SUOČENJE

Vjetar u borju crnom kiša u mramorju
Usudna smjena godišnjih doba od bonog proljeća do
proljeća bonog
Kroz dane kroz godine kroz stoljeća hodimo za suncem
visokim
Kroz kamen je i šume ledenog gorja onog
S morom na grudima sa zorom u zjenama srljamo
slanom gorkomodrom morju
A zamke zamamne u znacima neba u toploj mahovini
tla u žutom žišku hljeba
Imenujemo tako stvari oko nas da nam zasnjeđuje
korake na rubu ove oštre jave
Na povjerenje toplo one ostaju nijeme na zdušno one
sa ravnodušno objave
Imenujemo pitomo bilje žarke ptice pitamo zovemo
davne zvijeri
I u toj vjeri zato pravo i nemilice u lice zagledamo ljude
Predjele beskonačnog obzorja molimo da se iz hladnog
besćutja probude
Ronimo tajno tamnom maticom dana od juče
Omamljeni neizvjesnošću kraticom po dnevnom ovom se
skitamo
Pitamo mudrace nesigurne u tome šta s jutra biće
Zovemo tako između oblaka na sve strane svoje pravo
biće
A samo u snu znamo za ono zlatno lišće
Tražimo vrijeme a ono za nas kao da i ne zna
Vrijeme što ni sebe ne primjećuje u grotlu bezdna
U ovom tijestu glasova opet šutnja svakako caruje
svijetom

Pa hajde da se s tim cvijetom šutnje uputimo
U slutnji jednoj na iskonsku šutnju da i mi zašutimo
Skrhni konačno slomljeni na svojoj zelenoj grani
U kosti svoje ulovljeni u zemlji ovoj udomljeni
Da upustimo se strasno u zagrljaj sa svojim slatkim
jadom
Kad sastati se nikad nećemo sa nade svoje svojim
gradom
Da više nikakav glas se ini u tišini iskonskoj ne čuje
Samo ono zvono tišine nek se vine u meni -
Čisto od vatre stare teško od novog smisla
Ko vjetar kroz borja crna umorna
Ko kiša kroz mramorja smrti pokisla
Kroz nebo tek pred nama otvoreno -
Do zvijezda neka
Odjekuje

PORUKA U MRAMORJE PRISPJELOM

Tek što si pošao izgubio si se već na tom kratkom putu
traganja

Kroz drevna granja i davne paprati i prti
Uz neka laka i plitka vaganja
O prošloj slavi i stravi
No čim odmače pun sebe i o sebi
Jer snebi se prestrašen od jednog smrtnog brijega
Ti opet nevoljan stiže na drugi brijeg neumitne smrti
Mada od te teške misli kako su
Kroz mećave crnog snijega
Umirali ili svisli
Prezadovoljan sobom

I bježa ti
I stalno
Bijega

Zalutalom među upitnicima ovih biljega
Sada ti koljeno drhti i lede ti se prsti
Jer
Povratka više nema
I dalje ćeš tako beznadno ići
I stići od bola do bola što se za te sprema
Kao nagrada za saznanje o spasenju i propasti
Od krika do krika koji se penje sa visa ka visu
I ići ćeš tako i nećeš da se vratiš dok ne shvatiš
Da svi glasovi ne bjehu u ovom davorju
Da svaka sudba huda ne dobi svoj biljeg u mramorju
Ostaćeš klet i uklet u ovom bijelom mramornom gorju
Sve dok ne shvatiš da mrtvaci mnogih sahranjeni noš nisu
Sve dokle ne shvatiš da i mrtvaci u smrti od davnina
nejednaki su

SMRT

Zemlja je smrtnim sjemenom posijana
Ali smrt nije kraj Jer smrti zapravo i nema
I nema kraja Smrcu je samo obasjana
Staza uspona od gnijezda do zvijezda

BROTNJICE

Čekali smo dugo Vrijeme je da shvatimo kako smo dugo
čekali

Jedni su bili praznih ruku a drugi ne znaše dobaciti
Svi jednako okrenuti suncu ali sudbina raznih
Ima ih koji su i gdje nikada sijani nisu
Ima ih koji su hrabro nikli ali nikada na sebe svikli
Pa sada blude kao pijani od stare nade do nove zablude
Ima ih što marljivo su djeljali ražanj a zec kao zec
Ima ih koji su voljeli nego išta na visokoj grani
Al onaj golub je u ruci koju smo vam baš od srca dali
I gavrani tavnj sjeli nam na mozak A na vrh te patnje
Nismo ih ni zvali Opsjednuti vremenom što nasilno u nas uđe
Pamti li ikto vrijeme što iznevjerilo nije
Kroz mreže od buđe davnom obećanju idemo
Što pred nama se krije sve zbiljnije sve luđe
Dobar dan dobri dane dobrom danu još uvijek dobrimo
Kroz kupinje crno kroz drače vremena kroz vražije kroz vrače
Kuke su još tu al još se ne rukovasmo
Od opčinjenosti još se ne izliječismo
Jer lijeka još ne našosmo
Osim one stare molitve
Osim one stare kletve
Osim

Od Drine do Ukline i Save od Une i Sane do Rame i
Neretve

Zapreštaju vam dijavole i studeni grade i suhi vjetre
Zapreštaju vam sa vasemim silama nebesnim urilom i
rapailom i epimilom

Da ne prihodite ka siemu ka metehu tom silama
nečastivim pometenom

Lijeka još nemamo osim molitve ove i kletve
Ali ni molitvu nam ne primaju za molitvu ni kletvu za
kletvu

Iako vraždu jaku sa vragom stalno i stameno vodimo
Da oblasti se i vlasti vražje osvobodimo
I tako kroz silne zvijezde što jezde u krilu mjesečine
Izmed sokolara i gospara pokraj zdura i providura
onkraj agalara

Krčimo kroz grče kroz sulude grane kroz dane od lane
Kroz dane od sjutra Kroz ova nam jutra Sve kroz žive
rane

S golubom u ruci koja nije naša S gavranom vranim što
na tjeme pane

Otkud kaži sada Kuda kaži tada Kada kaži ikad
A zec kao zec Stalno na mjesecu Ovdje nikad
Opsjednuti vremenom što samo ude u nas koji u njegov
nismo Nikto

Pamti li vrijeme koje iznevjerilo nije ikto
Idemo kroz dobar dan dobri dane dobrom danu gdje
si da si

Još se ne izliječismo od lijekova mnogih jer
Lijeka još ne nađosmo Osim ove molitve od čarne čarke
od vilne varke

I kletve ove od kletvenika mnogih od klevetnika ubogih
Zapreštaju vam dijavole sa ancilijašom akomirašom
cernicašom

Da ne prihodite ka metehu ka sijemu
Al šta sam ja Glas vapijućeg u pustinji iako
Nisam bio ni drvodjelja ni ribar ni vodonosac iako
Nikad nisam jeo lipov krst ni kršćavao vodom
Moja nada je prst u stubu svjetlosti
Moja svjetlost je u nadi
Ona je vjera u koju ja vjerujem
Ta što nema imena

Ona je u dobrom danu kome kažem
Gdje si da si ako si
Kao što ste već čuli
Tako mu ja
A on nema uha
Pa nehajan kao tisuć i dva gluha
Otsjekli su ga zbog otvorenosti
Prema svim stranam slova
On nema ni glasa da san naš zatalasa
Glas su mu iščupali u grkljanu na sudu pravde
A ima pravde i osim nje i suda ima osim tog kobnog usuda
I neće dan imati moći sve do jednog dana
Sve do dana kad neće biti ni noći
Za dan taj nek lipte rane vijeka nek kipte rijeke srdite
ljubavi

Kroz tmuše i tmače neka sve jače moćni mačevi
Neka svi lijepi neka svi dobri svi ružni i gubavi
Do mrvice podijele ovo vino ove hljebove
Kao što ubice i žrtve podijeliše bratski ove grebove
Jer treba do kraja čuti ovaj plač i ovu pjesan
Da nas ne nahrani trulež
Da nas ne sahrani plijesan
Ne sudite nas po tom što nam je zamračeno lice
Na putu ka ljubavi to gazimo kroz smetove i vijavice
Kroz pupinje ovo kroz kupinje i lozje
Nek ptice jatimice na gozbu ovu groznu na ovo kameno grozje
Kroz suro i oštro inje kroz vitice sive
Između moje molitve i kletve
Nek dođu one od vesne
Nek priđu te nebesne
Nek slete
Drobne lastavice
I kobne kukavice
Sve stajačice i lutalice

Sve pjevačice i šutalice
Prepelice jarebice i sjenice
Nek se u ruke ove zapletu
Nek se upletu u trepavice
Nek mi u sjećanje uđu
Kroz zjenice
Kroz ovo vito valovito
Kroz ovo vito
Vilovito

Jer
Na ovom putu
Sada smo prvi put zastali
Znajući da je vrijeme da vremenu pogledamo u oči
Vrijeme je da priznamo kako smo sastanak riječi i djela
uzalud čekali
(Na kraju valja i ovo reći s pravom mjerom u izrazu i
glasu –

Ako nam glas i nije stigao duboko do neba
Vrisnuli smo bar
Kako treba)

Pitao si me brate i pobrate za zbitije
Što kriju ih brotnje Brotnjice

Ja rekoh ti sve što sam o tome znao
A više od toga ako hoćeš da saznaš
Ti onda tad
Zapitaj
Ptice

SVATOVSKA

Smrću mojom umro je i moj svijet
U prazne oči
Mrak se
Pradavni
Naseli

Smrću mojom umro je i moj svijet
Ali svijet svijeta
Neće da se
Raseli

Sada kroz sudbinske tišine
Bijeli trak sjećanja
Probija oklop
Tmine

Kroz čudno okno tog prozora
Rodi se neko novo
Duboko
Oko
Pa vidim na svom obzorju
Kako se iz ničeg
Podiže opet
Zora

Eno žuto podne do svog srca zrije
Eno veće truda
Na trudna
Ramena

Mojom smrću umro je i moj svijet
Ali on neće da stane
Zbog zaustavljenih
Mojih
Ruku

I kamen sâm kao da nije
Od kamena

Pod nebom veoma visokim
Pod nebom plavim
I mekim kao svila
Opet se stanak
U Podvisokim
Sastao

A ja bez jedinih ruku
A ja ber roka
A ja bez oka
A ja bez
Krila
Pa opet mi se nasred tog bola
Bijela vila snila
Pa opet se
Želja
Vrela

Opet se ko ljuta guja
Pod grlo
Savila

Mojom smrću umro je i moj svijet
Ali ni srce smrti

Nije prazno
Ni jalovo

Žitka kad požute kad sazru žita
Zažele da ih žanju
Žene

Za hrabrene bojne
Za hrabre vojne
Za mlade
ženike

I za žedne pute

Jer pravo od travničke Lašve
Pa preko Rame i Neretve
Da travunjske Lastve
Lete te laste
Na Lastovo
Plavo

Samo ptice kamne ove ptice amo
Sve kroz puzavice
Čuvaju vječno
Čuvaju
Vjerno

Toplinu rukavice
Od mahovine

Smrcu mojom umro je i moj svijet
Ali cvijetja svijeta
Svugdje i sad
Ima

Na krilima dima
Na kolima
Sunca

Kroz sunčana bilja
I klija i
Cvjeta

Među obalama negdje
Otančale vode šume
Moleći
Za kišu

Negdje kroz listja sna
Snene se šume
U kolu
Njišu

Kroz šum kasne mjesečine
Opet sad nekog
U nedohod
Vode

Još sužnji u tankoj nadi dišu
Dok hladna rosa
Na bose im
Noge
Pada

Tražeci trkom sebe u svom gradu
Nekto je opet ostao
Bez svog jedinog
Grada

Mrtav sam
Mrtav

Ali sa smrću mojom
Nije umro
I
Svijet

Opet se u nekim očima
Svjetlost
Zanavijek
Gasi

U nekim mekim
Tek počinju
Da plamte
Snovi

Pa preko visokih brana
Preko zabrana
Preko
Grobnog
Kamena

Preko kostiju što sve jače
Svijetle
U tami

Gorom i dolom
Kićeni
Svatovi

SLOVO O ZEMLJI

ZAPIS O JEDNOME ZAPISU

Kada pak vidjesmo pismo koje do tada vidjeli nismo
Pred naše oči stiglo iz vremena davna i daleka
Duga i golema šutnja neka
Među nas
Uđe

Muk taj prekide tad jedan smiren i smion glas -
Ovaj stari zapis kao da je risan
Kao rukom dijaka da
I nije
Pisan

Potome drugi o zapisu će u nedoumici reći o tome -
Ovaj zapis kao da ne ide s lijeve strane na desno
On teče bez brige s desna na lijevo Naopako
Kome je ovaj zapis pisan tako
Kome

Prevarit će se ipak svi oni uporni čitači koji ga
Sa desne strane na lijevu čitali budu -
Reći će tretji pomalo zbunjen
I pomalo
U čudu

Gle zapis ovaj tajni iz tamnih i drevnih vremena
Kao da niče pred nama iz dna nekog mutnog sna
Njegovi znaci su kao iz kakvog pisma
U zrcalu gledana -
šapnuše slova
tiha i ledna

usta
jedna

A peti od nas iz čvrstih pesti i drhtavih prsti
Ogledalo spasonosno i jasno
Nehotice
Na tle
Pusti

Prepoznavši u tome trenu u njemu
Izgubljeno
Svoje
Davno
Lice

S PODIGNUTOM RUKOM

S podignutom rukom do beskraja neba
Znamenjima veljim oko sebe velim
Sva nasušna slova spletena od greba
Što me zaustavi u kretanju bonom
Bol da pojača na putu
Ka onom

Stani
Velim suncu
Što tjeme mi prži
Velim zemlji čvrsto što me drži
Velim danu što opet odlazi
Velim zmiji drevnoj što okolo plazi

Velim
Pametaru
Što gori i plamti
Kad pohodom čestim ka rukama mojim
Još uvijek me misli i uvijek se pamti

Velim
A ništa
Ne zastaje
Okolo mene je sve isto
I jednako u kretanju svome
Ne okreće se za sobom Teče i jednako traje

(U stvari svi rade svoj jadan
I uzaludan posao)

I riječ
Rečena u pustinji ovoj
Nemušta i nijema gubi se i nestaje

Samo je moj krik
Čvrst kao ovaj moj kamen Postojan i stalan

ZAPIS O PETORICI

Četvorica jednog vode
Jednog gone četvorica

Četvorica mrka lica
Preko vode preko žica

I od ića i od pića
I od ruha i od kruha

Kroz živice kroz ižice
Od svobode od slobode

I od hiže i od greba
I od zemlje i od neba

Četvorica jednog vode
Jednog vode četvorica

Četvorica jednog broji
Četiri se jednog boji

ZAPISI O PRIJESTOLJU

Kakvo to lice čudno vidim
Na svetoj stolici?

Kakvo to lice vidim na stolici
Petra i Pavla?

To lice sveto obraz je kleti
Samog Dijavla!

SLOVO O SINU

Šutjela bih kao kamen
ali kamen jadna nisam

Oprostite zato slovu
koje će se skameniti:

Ljuto hrastu zgromovljenom
uzeše mu zelen grane

Skršiše mu vite ruke
kojima se gorju dizo

Na putima nebosklonu
sa govorom nadonosnim

Kojima je ka zvijezdama
svoju vjeru govorio

Uzeše mu obje ruke
ostaviše rane dvije

Grdne rane neprebolne
jednoj boli inokosnoj

Sve mrtvace sahraniše
a na osta tavnu vranu

Šta će majka samohrana
na svijetu bešćutnome?

(-----)

Šutjela bih kao kamen
ali kamen jedna nisam

Neka barem ovo slovo
hodu povijest okameni!

ZAPISI O ODLASKU

Na svijetu ovom dugo ja žih
Bih osamdeset i osam ljeta na sijemu svijetu

U svoj dom mnoga blaga spremih i skrih
Ne časih ni časa namjernika ne častih ne pogostih gosta

Na svijetu sijem ja živjeh dosta
I mnoga blaga revno ko mrav u dom svoj nesoh

Sada u končini
Odlazim

Sa sobom ništa ja ništi ne ponesoh
Pusto iza mene sve blago osta

ZAPISI O VITEZU

Volio je trave volio je ptice volio oblake
Volio je nebo volio je zemlju
I dane razigrane
Ko konjice
Lake

I zato i tako smrti nikad ne poiska
Al smrt je uza nj vavijek bila
Prisutna i
Bliska

Za službu temže vjernu
Za svog gospodina
Bodoše ga
Sijekoše ga
Deraše ga

I u tom danu
I u toj noći boja velega
Tuj smrtni junak smrti ne dopade
U buni jednoj on pade
U pobuni protiv nevjerstva svijeta on skonča slavno
Umrije davno pred mnogo godina
Umrije a mrtav
Još nije
Zapitaj sad za ime njegovog gospodina
Da djelo mu bijaše nevjerstvo
I ime da bješe mu zlo
To smo se
Sada
Zna

ZAPISI O NESPINI

Na ishodu jedan badac stoji
Tisuće badaca na istoku postoji

Posvunoć badi badac povazdan badi
Budan je badac kad ruši budan kad gradi

Na mostu badac badi na drumu bdije
Badac nikada ne plače niti se smije

Na gradu badi badac badi na vasi
Badac nikadar ne vidi niti se glasi

Na naše ruke badac vreba cijele noći
Vreba na naše danju i uši i oči

Za jedan pogled mrki badci u tmaču vode
Za jednu riječ dobru badac u srce bode

Na ishodu jedan badac stoji
Tisuće badaca na istoku postoji

Badci su ovi bludni svagda budni budni
Ej ej ej
Ašte su badci budni
Ni nespine klete ne spiju

KOSARA

Kad je nekud gone preko oštrog drača
Gradim most od ruku njime da korača

Sve dalje je vode preko mutne vode
Ali čudom stiže meni sve to bliže

Glavu čistu među pod oštricu mača
U sebi si viša U meni si jača

Tebe više nema Al ti nisi nijema
Na nebu se javi ko crvena rana

Ozvjezdana

GORČIN

Ase ležit
Vojnik Gorčin
U zemlji svojoj
Na baštini
Tuždi

Žih
A smrt dozivah
Noć i dan

Mrava ne zgazih
U vojnike
Odoh

Bil sam
U pet i pet vojni
Bez štita i oklopa
A da ednom
Prestanu
Gorčine

Zgiboh od čudne boli
Ne probi me kopje
Ne ustreli strijela
Ne posiječe
Sablja

Zgiboh od boli
Nepreboli

Volju
A djevu mi ugrabiše
U robje

Ako Kosaru sretnete
Na putevima
Gospodnjim
Molju
Skažite
Za vjernost
Moju

ZAPIS O ŠTITU

Piskah štit dobri da štiti me
Bacih ga potom dobrog jer
Tišti me

ZAPIS O ČASTI

*...i da e vidimo vsakome
komu se podoba...*

Velika čast svakoj vlasti koja je data od gospoda našeg
velikog boga

Velika čast svakoj vlasti što stiže nam bilo ma od koga

Čast kralju našem i svoj vlasteli rusaga bosanskog

Čast neka je kralju otcu i kraljici majci

Čast blagorodnoj djeci kraljevskoj i blagorodnoj

kraljevskoj bratiji

Čast pobratima njihovim i svoj bratskoj satniji

Velikom dvorskom vojvodi čast što dvorom upravlja na

čast kralju i gospodi

Velikom vojvodi bosanskom čast jer bojeve vêle i male

vodi i predvodi

Neka je čast kaznacu i tepačiji neka je čelniku i

peharniku

I svim ostalim uzumnožnim i umnožnim bojarima

Svim knezovima županima i drugim glavarima

Svim oblastnicima naredbenicima i vlastnicima

Svim dukatarima mitničarima globarima i sokolarima

I glavi glavnoj svim vlaškim katunarima

Čast lastnoj vlasteli velikoj i maloj

Čast sestrama njihovim

Strinama i nevjestama

Čast muškim im i ženskim otrocima

Čast zetima i domazetima

Rodbini toj čast i ostaloj

Čast vlasteli jako i vlastelićima .

Čast svakoj vlasti velim koliko je ima

Čast i stavilcu ki postavlja poveljenje o časti
Čast neka je bratijo u časti
I svim inim časnicima

Sa velikog stola časti neka i meni na kraju ostane
nešta –
Čast velika da skažem kmetima i kmetićima i ostalim
svima

Kak podjela te časti bi
Mudra i
Vješta

ZAPIS O NADI

A ova pisa
Sužanj koji se ne raduje

Nek bude potonji sužanj
Što izgubio nadu je

NEVOLJNI VOJNO

Kroz mnoge ova glava vojne projde
Od morja južnog do sjevernog gorja

I svugdje su je vjenčale čast i slava
Uz zvuke ubojne roga i trube strojne

U bitci jednoj dvogubo ranjen sam ja
Rane mi vidali mliječom od cvijetja

U rvanju potonjem al desnica mi pala
A hvala i slava na dane krvi na rane nestala

Slava ko magla što se u nebo nenadno digla
Slava ko slama što je u oganj stigla

Što ostah bez službe novo nije na svijetu tom
Bez družbe što ostah hudo je na putu pustom

Okolo šapću kako mi život bje uzaludan
Ne znaju da ranjen ovako veće sam budan

Ne znaju kako ću potonji udarac da dam
Zlehudi o kojoj sad sve znam

Sobom i sâm

HIŽA U MILAMA

Djedovska tu hiža bi stvorena
Krepča da krepost
U srcima
Ostane

Pa neka je zato vazda otvorena
Za doste drage
I velikane
Srčane

Za sve pod nebom dobre ljude
I za sve dobre
Bošnjane

Za sve vojnike u velikoj vojni
Što vojuje se
Protiv
Vojne

I raznih drugih golemih zala
I inih silnih
I sitnih
Zlica

Za sve one što u vijeku bježe
Iz svoje hiže
Koja im se
Ožeže

Iz širokog ognjenog kruga
U kojima zapaljene
Lomače
Leže

Ispod visokih krvnikovih vješala
I križnih
I kužnih

Za sve one koji se opekoše
Jer k suncu dalekom
I velikom
Teže

Za sve one što pravu riječ
U pravi čas
Rekoše

I na stazi krvavog ishoda
Što ruku im
Otsjekoše

Za riječ da hljeb je hljeb
Da vino je vino
A voda da je
Voda

Za one kojima su meso smudili
I ognjenim pečatom
Čist obraz
Žigosali

Oni koji se vazda pozivaju
Ne samo na zakone zakonika
Nego i na zakone
Milosti
Božije

Za one kojima su jedini jezik
U grlu iščupali
Jer datu riječ
Nijesu
Odali

Za one koji su bez suda osuđeni
Da umru na repovima konja
Između dva crna klika
Dvojice crnih
Konjika

Neka je ova djedovska kuća
Vazda i širom
Otvorena

Za one koje su sa svetih oltara
Provanse i Lombardije
Zare i Rasije
I Arkadije
Proklinjali

U omami teškoga tamjana
U bornome zboru
Krstova i
Mačeva

U tome gorkome koru
Riječi od Kuzme
I od Damjana

Za one koji su trikleto kleli
Jer još ih nisu
U svome mlinu
Samljeli

Neka je djedovska velika kuća
Uvijek i širom
Otvorena

Za one koji nikada ne mare
Za starostavne
Ni za nove
Care

Koji ne mare za kralje
Niti za bane
Ni bojare

Za njihova moćna blaga
Za dukate zlate
Za dinare
Za te
Zle
Pare

Neka je otvorena za sve ljude
Što mitnice ne minu
Al mitničare
Ne mite

Nego ih uvijek jasno i javno
I ruže
I kude

Neka su vrata djedovske hiže
Širom otvorena

Za one što na mučnom ročištu
Znaju za riječ
Blagu i
Čistu

Za riječi koje su jednako dane
Za one daleke i neznane
Kao za one uz skute
što su nam
bliže

Za one hude što život bez jala žive
A život im se
Povazdan
Ruga

Neka je otvorena za neznanog brata
I neznanog
Druga
Za one koji u tmici svoje tamnice
U čami svog čamovog tijela
Zbog toga pate

Žudeći da slovo ono bude
Za svekolike
ljude

Da se svi oni konačno
Sa tim slovom
Zbrate

Neka je djedovska hiža
Širom otvorena
Posvunoć i
Povazdan

Za onog što davno je već pošao
I sada po tmuši gazi
Veoma trudan
Iz daleka

Al zna da stići će jednom budan
Tamo gdje
Nekto ga
čeka

Neka je zato djedovska hiža
Otvorena
Širom

A ako li kto ta vrata kreposti
U sebeljublju svom
Nenadno
Zatvori

Neka se hiža djedovska do temelja
Sori i sruši
U mojoj
Duši

U obor čađavi neka se obori
Neka se u gar goli
I pepeo crni
Neka se
U veliko ništa
Neka se
Satvori

Neka se u njoj
Kao u satanskom logu
Izlegu skorpije i zmije

(Oprostite svi vi
Koji ste kleti i prokleti
Na ovoj kletvi kletvenika

Ali hiža djedovska
Bez milog gosta i dosta
Hiža moja hiža tvoja
Nit hiža djedovska više nije)

BLAGO

(Pastir Pastirici kao I Kralj Kraljici)

Liblaliga linelima
Lido lioličilinjeg livilida

Lidraliža lisi limi
Liod lioličiliju

Lidraliga

RAZMIRJE

U davno u slavno u bana Stipana Drugog
Vukcu se rodi sin Vučihna
Tad vrati se s grčkih strana
S deset uboja s deset rana -
On zgibe tako u službi vjernoj
Za svoga gospodina

U vrijeme bana i kralja Tvrtka
Vučihna Vučić rodi sina Vuka -
U vjernoj službi za svoga gospodina
Ubi ga tagda negdje na razmirju
Ugarska carska ruka

I Vukić njegov rodi sina Vukajla
Poželiv zdravlja i snage da bude
Hude ga tad turačke sablje pogube
Za smjernu i vjernu službu
Za svoga gospodina
U vrijeme kraljice naše
Jelene Grube

U jednom zapisu dijaka kralja Ostoje
Ovakvi dani ovakve noći ovakvi
Konci života i smrti stoje:
Vukajlo rano rodi sina Vukasa
Kad jedinac poraste
I za mač stasa
Ljeta tisuć četiri sta petnadeset godina
Pogubi ih vlastita družina oba
I baci kao dva psa

Za zdravlje i slavlje
Za zvoga gospodina

A potom potomstvo ovo
Prema predanju starom ide ovako:
Po smrti Vukas svojoj rodi sina Vukana
I Vukan onda jedne godi rodi Vukomana
Vukoman poslije -
I sve tako redom
Do današnjeg
Dana

Sve za vjernu za službu
Za svoga gospodina

ONEMUŠTIO

1.

Mislio je
Da
Slušajući vodopad
Krvi u venama
Da
Na svijetu je tako
Golub traži golubicu
Mjesec zvijezdu
Danicu

Rekao je
Da
I baci se
U sedlo vrancu

Sada jezdi
U sretanje zvijezdi

2.

Strepnja je umrla
Kad nikla je sjena na drumu

U umu se umornom sama iskova
Nova strijela vjere

Cvijet i raste u gordinju
Da se ubere

3.

Sada se je povezala
Povezala
Opasala

Suncem se je povezala
Mjesečinom opasala

U očima
Zvijezde
Gore

4.

Gazio je noć
Kopitama odluke
Za zvijezdom u noći
Pružao ruke

Da
Rekao je
Jednom i to treba da počne
Treba i to jednom da se svrši

Jednom valja već
Popeti se na vrhunce
Da bi se uhvatile dubine

Jednom već treba se
Pretočiti u sunce

5.

Pjevao je
Carskim drumom
Glasom čežnje
Punim
Srcem
Sada se je povezala
Povezala
Opasala

Suncem se je povezala
Mjesečinom opasala
Zvijezde gore
U očima

Da je nije
Da nje nije
Ne bi bilo
Ne bi
Ne bi
Ne bi bilo
Niti
Dana

6.

Kada je stigao
Na vidiku su ga dočekali
Bodeži
Tišine

Pogledao je u ruke uzroka
I osjetio miris snijega

U njemu su ostavili stope
Tudi konji

7.

Htio je da pita
Htio je
Da viče
O konji
Konji vremena
Koje je izmaklo
Na kakvom je vatraku
Pobjeglo moje pitanje
Pitanje moje
I moj
Odgovor

Htio je da pita
Al noć je bila
Preduboka
I jezik
Zaleđen

ZAPIS O BLAGU

Nikada nikom ne reko
Kako steko blaga

Sada neka se zna
Da tagda u ruke vraga
Stigoh

Da s njega
Zbog blaga da pogiboh

SLOVO O SMIJEHU

*(Kako ga je izgovorio Mravac
tisuću četiri sta pet desetog ljeta
dva na deseti dan februara u Dubrovniku)*

Nekad davno ja ti bijah pa se smijah
Vijah i vikah i ijah i ikah i kah i ah

Osmijavah nasmijavah zasmijavah
I sve oha i sve eha i ne spavah od smijeha

Kad se smijah tim se grijah
Sve u svemu kad se smijah tad i bijah

Onda smijeh posta grijeh
Grešni grijeh Grešni smijeh

Pa tad smijač smijulji se Smiješno smije
Preko mice Kradimice Ne u lice Jer se krije

Al od grijeha čuj ti smijeha posta smijeh
Grijeh smijeha Smijeh grijeha

Opet sada ko nekada smijač može da se smije
Smije smijehom smije grijehom

Te se opet osmijavam nasmijavam zasmijavam
Od smijeha od tog grijeha i ne spavam

Od svih kvaka po najviše smijeh kvači
I od griješnog i od smiješnog smijeh je jači

Kad se smijah tad i bijah
Pa se smijem tim se grijem Tim se bijem

I na kraju Možda ja to samo snijem
Kako smijem kako smijem

O tom grijehu
O tom smijehu?

ZAPIS O OČIMA

Vidim da se divim
Divim se kad vidim

A vidik vas mi sad
Sad u bojama sivim

I ne znam tad
Da li da vid vidam

Ili drukčije
Neke vidike

Da zidam?

USPAVANKA

Kak si nježan i krhak
I kako si lijep i čist
Kao svako dijete kad se rodi
Kosa ti je zasvilila i orosila
Kao lišće mlade stabljike u aprilu
Usne su tvoje pupoljak ruže još nerazvijen
Ruke kao plavi nagovještaj zore
Noge o jadniče kao da i nemaš
To su dva ljiljana samo za tetošenje
Pa kako ćeš u svijet poći tako sitan
Kako nezaštićen
Nikad se zbog toga nećemo rastati mili
Nikad se nećemo rastati
Nikada tijelu mog tijela
Dušo moje duše
Nikada
Znam
Ti ćeš me nositi u srcu
Jer sam ti srce i sve oko srca dala
Ti ćeš me nositi dokle god budeš
Pozdravljao rađanje dana
I javljanje zvijezda
Dokle god budeš pozdravljao pupanje krošanja
I žalio padanje lišća
Ti ćeš živjeti i kad ti se oči sklope
Živjet ćeš u tvojoj djeci
U tvojoj djeci i djeci njihove djece
Živjet ćeš
Živjeti
Znaće se da smo bili trenuci trajanja

Zrnce u pijesku na sprudu
Varnica u ognju
Vlat u travi
Vječnosti

Kako si
Nježan i krhak
A treba da živiš
Treba da živiš med ljudima a riječi nemaš
Trebaš da živiš med vucima a zuba nemaš
A kako ćeš tek razlikovati čovjeka i vuka
Vuka i čovjeka
Ruke su tvoje plavi dozivi zore
A njima valja da se hvataš u koštac
Da dijeliš bojeve na razmirjima
Sa zmijskim čudima u kojima živi aždahaka
Zato nek rastu brzo
Nek rastu i jačaju brže

Noge su tvoje dva nježna ljiljana za tetošenje
Al ja ću te pitati rosom sa mog najljepšeg cvijeta
Ja ću ti pričati najljepšu priču
Ovog i onoga svijeta
Da budeš spreman na snove
Za pletisanke i nesanice
U srcu tijesnih krugova
U trnju dugih
Drumova

Usta su tvoja mladi pupoljci
Hraniću te vodicom iz kljuna laste
Da ozubatiš za kletvu na zlotvora
Da progučeš za dobrodušna namjernika
U životu treba mudro da šutiš

Al riječ ako rekneš
Neka bude teška kao svaka istina
Neka bude rečena za čovjeka

Došao si ovdje
Gdje je najnezahvalnije bilo doći
Ovdje gdje je najluđe bilo stići
Ovdje gdje je ipak najjunačkije bilo naići
Jer ovdje se ne živi samo da bi se živjelo
Ovdje se ne živi samo da bi se umrlo
Ovdje se i umire
Da bi se živjelo

Sada je kraj pjesme
Sada je moje slovo cijelo
Paji
Baji
Nikada se nećemo rastati mili
Nikada tijelu moga tijela
Nikada dušo moje duše
Nikada
Jer treba
Da život produžiš
život na zemlji valja da produžiš

JABUKOV CVIJET

Snjegovi postaju sve dublji i crniji kao grijesi
U životu koji se bliži svom kraju

Hoćemo li još uvijek imati oči
Kada jabuka u vrtu pusti prvi bijeli cvijet?

KRAJINA

Iz onog bijelog kama eno niče klica
Iz neke davne ruke iz nekog tavnog lica

Niče i raste u neko bolno bijelo cvijeće

Već ptica iz svog skrivenog gnijezda slijeće
U skrovit krug nečijih samotnih svijetlih sanja

Slijeće ta ptica sa zelenog granja

Kraj ovaj kajni zar može bez zmije
Bez otrova njenog zar može zar smije

Bez smijeha tog tajnog kojim se ta smije

Iz onog bijelog kama eno niče klica
Iz ruke davne iz tavnog lica sad žiće kliče

Iz znanog kama znamen stamnog plama

KRINOVI

U polju i u gori bijeli krinovi procvali

Po polju i gori krin kao da nešto zbori
Po gori i dolu svaki krin
Kao da gori

I kada tiho između procvalih cvjetova
Zamišljen tako
Prolaziš

Možda kao i ja pomisliš na one koji su
Prije tebe ovuda tiho
Prolazili

Između procvalih bijelih cvjetova

Pitajući se isto tako kao i ti
Šta li su ovi bijeli
Krinovi

Da li su to nečiji klikovi
Ili
Krikovi

Znaci onih koji su nekada prolazili
I u bespućima ovim
Beznadno
Gazili

U potrazi za bijelim cvijećem

ZAPISI O ZEMLJI

*Pars fuit Illyrici, quam nunc vocat incola Bosnam,
Dura, sed argenti munere dives humus.
Non illic virides spaciosi margine campi,
Nec sata qui multo fœnore reddat ager.
Sed rigidi montes, sed saxa minantia coleo,
Castella et summis imposita alta jugis.*

Iani Pannoni Quinque: Elegarium Liber (El. VI)

Pitao jednom tako jednoga vrli pitac neki:
A kto je ta šta je ta da prostiš
Gdje li je ta
Odakle je
Kuda je
Ta
Bosna
Rekti

A zapitani odgovor njemu hitan tad dade:
Bosna da prostiš jedna zemlja imade
I posna I bosa da prostiš
I hladna i gladna
I k tomu još
Da prostiš
Prkosna
Od
Sna

SLOVO O SLOVU

PROSLOV

Ovo slovo
osloviti

osloviti
suočice

suočice
sučelice

sučelice
suglalice

suglalice
osloviti

osloviti
sve u lice

ako oči
jošte vide

ako čelo
jošte plamti

ako glava
jošte pamti

sve u lice
osloviti

osloviti
slovo ovo

PRVO

Gdje je slovo ono što će da se rodi
Gdje je ono slovo što će

Da se zgodi?

DRUGO

Jedno slovo krto Drugo slovo škrto
Jedno iz okova Drugo od olova

Slovo kudi slovo Dok ga ne probudi
A kada poludi hita da osudi

Slovo zna da grmi Od jeda pocrni
Slovo jede slovo Oba ublijede

Slovo nekad drema Kao da ga nema
Dreman pak se zaroti

Pa pobunu koti

TREĆE

Slovo je u grozdju Slovo je u gvozdju
Slovo je u duši I slovo u tmuši

Zatrepti u zraku Zasvijetli u mraku
Slovo zna da voli Znade i da boli

Slovo kad se rađa bremena je lađa
Gdje stići će ne zna Do sunca

Il bezdna

ČETVRTO

Ima slovo staro što će s jutra doći
Ima slovo novo al nestaje

S noći

PETO

U dimu ono U vatri U srcu što snatri
U snu o slobodi U kamu U vodi

U zvuku svakom U muku i gluhnji
U vjeri I u

Sumnji

ŠESTO

Neko slovo zlatno Neko slovo blatno
Jedno iz okova Drugo od olova

Ima slova mekih Veće ima jetkih
Ima slova britkih ma od roda plitkih

Slovo nekad slavi a radi o glavi
Jedno sebe pravi Drugo se zaboravi

Ima slovo nužno Volim slovo južno
Slave slovo ružno Ako je

Okružno

DUBOKO

Ovo slovo slogovo Ono slovo bogovo
Slovo od aždaha I slovo bez straha

Slovo trči za slovom Hvataju se u kolo
Kad to drvo jelovo A to kolo jalovo

Neko slovo staro Neko slovo novo
Slovo što je bilo Što bit će I ovo

Vidim samo slovo Leti do oblaka
A čuo sam slovo Dublje nego

Raka

OSMO

Ima slovo budno Ima uzaludno
A oholo u kolo grede sred srijede

Jedno slovo slogovo drugo slovo bogovo
Jedno sebe pravi Drugo se zaboravi

Slov je u duhu Slovo i u sluhu
Slovo od aždaha i slovo bez straha

Hoće i da snije Pa se negdje skrije
Ali tako ne može Nek se za san

Bije

DEVETO

Slovo je u grozdju Slovo i u gvozdju
Slovo je u duši Slovo i u tmuši

To je jedan jauk To je jedan san
Slovo život sam je S više ljubve

Da nam je

KOLO

O topole kolo igramo u tlapnji
Dok nas kolo svuče sve do kože gole

Tada čelom lupimo o zakone zida
A slovo se javi oku da ga vida

Pobacismo bezdnu tmačne himbe skrinje
Nek izjedu srebro crvi prah i inje

Puzavice kad nam ocvjetaju lice
Dode slovo jedno svrh te nesanice

Iz raspuklog lesa na krilima snova
Putuju bezglasja do vrha nebesa
Nitko nije bio Nikto nije bio
Al je nekto

Snio

JEDANAESTO

Ima slovo staro što će s jutra doći
Ima slovo novo al nestane s noći

Jedno živi za se Drugo

Razdaje se

DVANAESTO

Ima staro slovo što glagoli svima
Slovo novo ima što sam si ga skovo

Ima jedno slovo U zvijezdama svijetli
O njem taje noći O njem ćute pijetli

Sad se traži slovo vječito da važi
Možda pravo gnjije negdje

I gdje nije?

TRINAESTO

Slovo grizu crvi Ono će ih strti
Slovo je u krvi Slovo je

U smrti

RAZBOJIŠTE

Sa dveri slova drevna
otključaj teški lokot
i glavu nujnu s nebom
u tome hramu vjeri

Bez lova u krv golu
ležat će nijeme zvijeri
na stolu puste usne
zelen sazreti čokot

U dol gonjena ptica
sletjet će da se sjati
i ruka davno odbjegla
ruci će da se vrati

Suha se bila rozga
neka se čisti do smisla
na ročištima mozga
da nada ne bi svisla

Polovina će sebe
sastat se s polovinom
i tada nećeš znati
šta bi sa onim vinom

Šta bi sa onim vinom
tad više nećeš znati
al zlato natrag slatko
tu kožu možeš dati

Na razbojištu
Nevinom

PETNAESTO

Neko slovo velmi staro Neko slovo mnogo novo
Slovo što je bilo Što bit će Što više I ovo

Kad je svijet tijesan Kad je život nesan
Slovo se ugnijezdi Tu

U moju pjesan

SAN

Ima slovo tajno O sebi što šuti
Tajni su mu snovi Tajanstveni puti

Zbog tog slova čudnog odagnasmo ptice
Zbog njega smo sada nagrdili lice

U snu mekom lakom letimo ka plavom
Probudi nas zemlja S krvavom smo glavom

Zbog tog slova dragog živimo od snova
Da nas slovo ovo na javi

Ne ostavi?

SEDAMNAESTO

Slovo plavi gore Ono ore more
Slovo stup plameni Slovo plam znameni

Najveće je slovo što se samo sluti
Najdublje je ono što u nama

Ćuti

OSAMNAESTO

Neka slova stara Neka slova nova
Razbijena Cijela slova raznog kova

Ova slova bolna Ona slova bijela
Unutra i spolja Puna

Protuslovlja

SLOJEVITO

Ono slovo neuhvatno
Znači dvore a bez vrata
Slovo ono što ne hvata
Dveri znači a bez brave
Kad je cijelo da je djelo
Ni primaći ni umaći
Što nikome ne dijeli se
Naći bijelo usred dana
Ni dodati ni uzeti
Crno znači usred noći
Kako kada kamo kuda
Da bi kao sunce sjalo
Isto suho žuto zlato
Ma hodilo blatištima
Na sve strane
Na sve rane
Sve okato sve bogato
Čisto suho žuto zlato
Kako slovo moćno naći
U nemoći neizmjernoj
Ne mjereći vjerom mjere
A da srcu radost biva
Pod kožu mu
U srce mu
Ravno zaći
Onom slovu neuhvatnom
Ne vjereći vjerom mjere
Slovo ono što ne hvata
Da sve sanja i da sniva
Srcu bola srcu slave

U glavi se sunca naći
A da srcu radost biva
I iz njega nigdje maći
Nigdje maći
Tu ostati tu ostati
Vjenčan s nebom onebiti
Snebiti se
Tu ostati tu ostati
Umrijeti u toj klijeti
Smrću svojom
Tu postati

DVADESETO

Ooo

Ovo ov ovo os ovo ol

O oso o olo o ovo o ovos

Ovo solos ovo sovos ovo slovos

Sov o volos sol o lovos o sovol

O oi

Oslovio ovologi olovi ovo slovo

SLOVOSLAVLJE

Od proslova do zaslova
Mnogo noga mnogo slova
Do proslova do zaslova
Mnogo gloga mnogo boga

Slova dobrog slavoslovlja
slova gorkog slovoslovlja
slova mnogog slovoslovlja
slova ova protuslovlja

U tom moru raznoslovlja
bit će nešto pravoslovlja

(Sačuvaj me molim ti se
pričuvaj me
mutne
vode
praz-
nos-
lov-
lja)

Pa i slova kraj imaju
te idimo tome kraju –
znaš da slovo jest o slovu
znaš da slovo jest u slovu

A potonje potomu

I k tomu

DVADESET I DRUGO

Ovo slovo osloviti
suočice sučelice

sučelice suglavice
osloviti sve u lice

ako oči jošte vide
ako čelo jošte plamti

ako čelo jošte plamti
ako glava jošte pamti

Ovo slovo prosloviti

SLOVO O BOLESTI

Kad je svijet tijesan
Kad je život nesan
Slovo se ugnijezdi
Tu u moju pjesan

Slovo stiha volim
Volim ga i molim
Molim ga i lovim
Lovim ga
I lomim

Prav sam zdrav sam
s njega
tek kada
obolim

Tek
kada
obolim

MODRA RIJEKA

Nitko ne zna gdje je ona
malo znamo al je znano

iza gore iza dola
iza sedam iza osam
i još huđe i još luđe
preko mornih preko gorkih

preko gloga preko drače
preko žege preko stege

preko slutnje preko sumnje
iza devet iza deset

i još dublje i još jače
iza šutnje iza tmače

gdje pijetlovi ne pjevaju
gdje se ne zna za glas roga

i još huđe i još luđe
iza uma iz boga

ima jedna modra rijeka
široka je duboka je

sto godina široka je
tisuć ljeta duboka jest

o duljini i ne sanjaj
tma i tmuša neprebolna

ima jedna modra rijeka

ima jedna modra rijeka –
valja nama preko rijeke

ČEONO I POTONJE

Gdje je slovo ono što će da se rodi
Gdje je ono slovo što će da se

Zgodi?

PORUKA

Doći ćeš jednog dana na čelu oklopnika sa sjevera
I srušiti do temelja moj grad
Blažen u sebi
Veleći

*Uništen je on sad
I uništena je
Nevjerna
Njegova
Vjera*

I čudit ćeš se potom kad čuješ kako
Ponovno koracam
Tih po gradu
Opet te
Želeći

Pa tajno ćeš kao vješt uhoda sa zapada
Moje žilište sažeći
Do samog dna
I pada
I reći ćeš onda svoje tamne riječi

*Sada je ovo gnijezdo već gotovo
Crknut će taj pas pseći
Od samih
Jada*

A ja ću začudo još na zemlji prisutan sniti
Pa kao mudar badac sa istoka

Što drugom brani da bdije i snije
Sasut ćeš
Otrov
U moj studenac
Iz koga mi je
Piti

I smijat ćeš se vas opijen
Kako me više neće
Biti

(Ti ništa ne znaš o gradu u kome ja živim
Ti nemaš pojma o kući u kojoj ja jedem
Ti ne znaš ništa
O hladnom zdencu
Iz koga ja
Pijem)

Sa juga lukav robac prerušen kao trgovac
Vinograd ćeš moj do žile sasjeći
Pod nogama ubogim da
Bude manje hlada
I ponor
Veći

I više glada da ima
U staništima

A ja ću ti ovako iz daljine
Svoju prastaru
I pravu
Istinu
Izreći

(Ti ne znaš ništa o znacima vinograda
niti vinogradara
njegovog

Ti ne znaš vrijednost takvoga dara)

*Da tavorenje moje na tvrdoj zemlji
Veoma je kratko
Ali opako*

*Ništeći njegove prave pojave
Utvrdjuješ ti
Upravo tako
Njegove
Jave
I
Njegove
Sne*

Oružnik si najzad najstroži
I istražnik božiji
Krvav do očiju
Do očaja
Bijesan
Od borbe
Za žive
I mrtve
Robe

Zapalit ćeš me znam na kraju priče

Zapalit ćeš me znam
Nba tvojoj presvetoj

I svijetloj
Lomači

Koja
U
Tebi
Eto
Već
Niče

A ja se na tome tvome strasnom
I strašnome
Stratištu
Neću
Niti
Po-
Ma-
ći

i bit ću vjeruj kao stanac kamen
dok posao svoj ne svršiš
i ne svrši
posao
tvoj
plamen

Taj kraj takav slavit će
Tvoj trikrati
Amen
Amen
Amen

Na mome mjestu
Ležati će pepeo
Za kojim će se otimati žene

Al ostat će zato poslije mene
Na prvoj kamenoj gromači
Iz nekih dobrih
I bolnih ruka
Procvala
Cvjetna
Poruka

*Kada učini ti se da cilj tvoja je
Svrhi tvojoj najbliža -
Znaj da jest
I tijelo to
Njegovo
Bilo
Samo
Časita
Njegova
Hiža
Ti tijelo njegovo tek uze*

*A tijelo to bijahu za njega -
Zatvor njegov
I njegove
Suze*

(Ne rekoh li ti već jednom
Da o meni zaista ne znaš ništa -
Da ne znaš ništa o mome luku i strijeli
Da ništa ne znaš o mome štitu i maču
Da nemaš pojma o tim
Ljutim oružjima
Da ne znaš ništa o mome bijednom tijelu

Niti kakav on žarki plamen
U sebi
Ima)

Čekam te
Jer te znam
Doći ćeš opet jednog dana

(Zakleo si se čvrsto na to
Na kaležu na križu na oštrici mača
Pijan od pojanja prokletstva i dima tamjana)

Pa
Dođi

Navikao sam davno na tvoje pohode
Kao na neke velike bolesti
Što stižu iz daleka

Kao na goleme ledene i strašne vode
Što donosi ih sve jača
Ova noćna rijeka
Tmača

BILJEŠKE I RJEČNIK

BILJEŠKE I RJEČNIK MANJE POZNATIH RIJEČI, FRAZA I POJMOVA

Čovjek – to je njegov svijet.

Naslov, kao i najveći broj stihova ove knjige, inspirisan je otkrivanjem zavičajnih medievalnih fenomena, u prvom redu stećaka, tih jedinstvenih spomenika u svjetskom krugu sepulkralne i artistske prakse. U svoju sliku svijeta autor je još iz ranog djetinjstva upio upečatljivo doživljaj zagonetke fantastičnih predstava sa mramorja i isprepleo je vlastitim čuđenjem nad polivalentnim značenjem nerješivih upitnika i stvari, koje su se pokatkad opet otvarale na prvi odani pogled i prvi povjerljivi, bliski dodir.

Bilješke koje slijede donekle će objasniti značaj, smisao i prirodu puteva jednog dugog traganja, sukobljavanja i sporazumijevanja.

SLOVO O ČOVJEKU

Satvoren – stvoren, izgrađen, načinjen

otrgnut od neba - čovjek bačen s neba na zemlju; čovjek kao pali anđeo, zarobljen u ljudskom tijelu („*inclusi in corpore*”) u stalnoj je težnji da se oslobodi nametnutih mu okova što su uslovljeni tijelom (Vidjeti i konzultirati: J. Ivanov *Bogomilski legendi*, Sofija 1923; Dr Aleksandar Solovjev *Vjersko učenje Bosanske crkve*, Zagreb MCMXLII; S. Pètrement *Le Dualisme dans l'histoire de la Philosophie et Religions*, Paris 1946. i Dr Dragutin Kniewald *Vjerodostojnost latinskih izvora o bosanskim krstjanima*, Zagreb 1949.) Za nas je ovdje najinteresantniji komentar A. Solovjeva o srednjovjekovnim glosama što ih je objavio M. N. Speranski mnogo ranije.

SLOVO O NEBU

PRAVEDNIK

Po legendi, pod starim kamenjem srednjovjekovnih bosanskih nekropola leže *dobri ljudi*, izginuli u borbi protiv svakovrsnog zla svoga vremena. Tamo gdje ima stećaka o kojima se vodi računa i koji se čuvaju – ne pada krupa (grad). U sušnim ljetnim danima mramorje se obilazi s molitvom da dođe kiša. I autor ovih redaka obilazio je kao dječak nekropole Nekuk i Radimlju kod Stoca, u grupi što je molila za kišu. Žene su strugale neke stećke, tesane od meke miljevine, vjerujući da strugani prah liječi od raznih bolesti.

Pod jednim stećkom stolačkog kraja, u predjelu srednjovjekovne Vidoške, ne zna se tačno pod kojim kamenom, zakopan je i Pravednik, nazvan tako zato što je ubijen u nekoj istrazi, masakru. Njegov glas leti prema nebu i letjet će sve dok ne bude uslišen. Taj glas se može ponekad čuti, ali tamo gdje ne vlada buka svjetine, u tišini, a može ga razabrati samo onaj koji i sam svojom mišlju, riječju i djelom teži tome da se pravda ostvari u svijetu.

Navist – mržnja, zavist, pakost

greb – grob; neki drugi i drukčiji svijet

plno – puno

ot – od

slovo – riječ, istina

eže – što

sut – su

brez – bez

vražda – neprijateljstvo; svađa, mržnja, krv; parničenje o krivici

aždahaka – (od staropers.) zmaj, aždaha (aždaja); zlo; simbol mraka i principa zla. Likovna predstava aždaha može se naći na nekim stećcima i starim bosanskim rukopisima (Veliki stećak iz

Zgošće u lapidariju Zemaljskog muzeja u Sarajevu ima najljepšu skulpturu zmaja.) Uporediti: *Apokalipsa* XII, 9. Vidjeti: O. Bihalji Merin i Alojz Benac *Stećci*, Beograd 1963.

bo – jer

rastepu – rastrgnu, raznesu

PREPOZNAVANJE

Ubo – dakle, jer

ZAPIS O LOVU

Ozor – svanuće, zora

zahod – zalazak sunca, zapad

velje – velike, strasne

razboj – sukob, bitka; mjesto bitke

haran – pohvalan, vrijedan, cijenjen

nevidimo – neshvatljivo, nepoznato; nevidljivo

kovač - klesar (skulptor) koji je radio reljefe i natpise na stećcima i ostalim lapidarnim spomenicima. Kovač *G r u b a č* je jedan od najpoznatijih majstora koji je svoje radove potpisivao. Djelovao je sredinom XV vijeka, u okolini Vidoške. Radovi njegove škole zapaženi su u Boljunima, Opličićima i drugim nekropolama toga kraja. Pokopan je na Boljunskom grobištu, a njegov epitaf uklesao je *O b r a d*.

Nekako u isto vrijeme i u istom kraju djelovao je i *S e - m o r a d*, koji se potpisivao kao dijak a ne kovač.

kâmi – nadgrobni spomenici od kamena, poznati pod raznim imenima (kao stećci, biljezi, mramorovi, mašeta, itd.). Otuda „pokamenovati” umjesto „podići spomenik”. Figuracija i ornamentika na grobnom kamenju je raznovrsna i ima polivalentnu, često ideogramsku simboliku. (Vidjeti: R. Gilles

Le symbolisme de l'art religieux, Paris, 1924, kao i radove na ovu temu A. Solovjeva.)

MOLITVA

Samo neznatnom, skoro nezapazivom izmjenom bosanski su krstjani intervenirali u crkvenim rukopisima kojima su se služili. Tako u Daničićevom evanđelju umjesto „jedinočedni sin” stoji „inočedni”, umjesto „hljeb naš nasušni” stoji „hljeb naš inosušni daj nam danas”. Čitali su knjige *Novog zavjeta*, a molili samo *Očenaš* (sa navedenom izmjenom, dakle u svojoj verziji shvatanja „hljeba”). Gotovo svi njihovi rukopisi sadrže *Apokalipsu* i *Ivanovo evanđelje*, naročito početak tog evanđelja sa mističnom frazom: „Od iskoni bje Riječ i Riječ bješe u Boga i Bog bješe Riječ” (Vidj. Kod Vuka). Na ovaj početak o Logosu upozorava Hegel kao na važan podatak za shvatanje suštine učenja prvobitne crkve (Vidi G. W. F. Hegel *Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte*, Stuttgart 1939).

ZAPIS O VREMENU

Na grobnoj ploči Stipka Radosalića u Premilovom polju kod Ljubinja uklesan je polumjesec – lađa koja bi trebalo da ga preveze u pravi, vječni život. Dvostih „Davno ti sam legao i vele ti me je ležati” epitaf je na Stipkovom kamenu.

ZAPIS NA DVIJE VODE

Vavijek – uvijek, kroz čitav život
žitije – život, životopis
sije – ovo

bugario – tužio, oplakivao
brijeme – starost; potonje vrijeme
nitkor – nitko (niko), javlja se u starijem obliku kao *niktor*
ništor – ništa
bratija – braća (od starosl. bratrija)
dojdu – dođu
pohodu – pohode
sunčana počivališta – drugi svijet; vječna svjetlost, blaženstvo
za čiste i pravedne.

Posljednja dva stiha iz pjesme *Zapis na dvije vode* (2) uklesana su na desetine spomenika, u raznim varijantama. Stihovi su proizašli iz narodne mudrosti o prolaznosti života, a njihov sadržaj oblikovan je i zasvjedočen još u antičko doba, nastavljen u raznim varijantama i kasnije, do Vijona i Šekspira. Epitaf na grobu Radojice Bilića, koji je inspirisao pisca ovih redaka da napiše svoj *Zapis*, napisao je i potpisao dijak Veseoko K u k u l a m o - v i ć. Epitaf je uklesan na kamenu u Starom Selu, naselju između Donjeg Vakufa i Jajca (Vidj. M. Dizdar *Stari bosanski epitafi*, Sarajevo 1961).

RADIMLJA

Lokalitet pod imenom Radimlja je najkompletnija i najzanimljivija, iako nije i najveća nekropola srednjovjekovne Bosne. Pored tzv. profanih motiva (lova, turnira i sličnih) na Radimlji su zastupljeni i mnogi motivi jedne drevne fantastične simbolike, zajedničke većini nekropola stare Bosne (u koju je bio uključen dio Dalmacije do Makarske, Splita i Šibenika, nadalje istočno, srpsko Podrinje i današnje zapadna Crna Gora): sunce, mjesec, sunčani krst, loza, štit, svastika, arkade – vrata, itd.

r u k a

Motiv ruke, naročito prema nebu ispružene, veoma je čest u kamenu. Ako je kombiniran sa simbolima sunca, mjeseca i zvijezda, onda označava adoraciju, jer su nebeska svjetlila lađe za putovanje duša pravednika, krstjana, u vječni svijet. Najstariji meni poznati motiv ove vrste primijetio sam na Kulinovoj ploči iz Muhašinovića, s kraja XII vijeka, koja se sada čuva u Zemaljskom muzeju u Sarajevu. Veoma je slična motivu sa sarkofaga iz Domošana u južnoj Francuskoj, katarskog porijekla. Radimske predstave ruke ispružene prema nebu potječu iz sredine XV vijeka.

Motiv ruke na nadgrobnjacima nije iščezao sa nestankom Crkve bosanske. Na jednom nišanu iz XVI vijeka na Alifakovcu u Sarajevu i danas se može vidjeti lijepo izvedena predstava ispružene ruke prema nebu i mjesecu na njemu.

l o z a i n j e n e r o z g e

Az esam – ja sam

loza – čokot

vsaku rozgu – vaku lozu, svaki trs, svaku granu

glagoljah – govorih

Stihove 3-8. uporedi sa Iv. XV, 1-4.

s u n č a n i H r i s t o s

Zakonici – redovnici, svećenici; crkvena birokratija

raširivši ruke – Mesija nije otkupitelj nego utješitelj, nije imao ljudsko tijelo nego je bestjelesan, nije razapet nego je samo raširio ruke i tako napravio znak križa (docketizam). Bosanski krstjani su zato priznavali samo simbol krsta, a ne raspelo ili bilo kakvo drugo opredmećenje krsta.

Stup sunčani – nebeska svjetlost; vječito sunce. Na kamenim sarkofazima često se prikazuju stubovi raznog oblika i nad njima simbol sunca. Kao što je ispružena ruka čežnja pokojnika da dospije na Sunce, tako je i sunčani stub identifikacija te čežnje. U vezi sa ovim trebalo bi uporediti *Manesove psalme* kod Alberrya, kao i grčke i raške anateme. Vidjeti i *Herakleidesove himne* u C. R. Albertry *A manichaeen Psalm Book*, Stuttgart 1938 (str. 167. i 195-196). O kultu Sunca postoji velika literatura, te nije naodmet pročitati poglavlje *Istočnjačke religije na Zapadu* u djelu Dž. Frejzera *Zlatna grana* („Kosmos”, Beograd, 1937).

v r a t a

Vidj. Mat. VII, 14 i Alberry c. dj. Str. 6

v i j e n a c

Uporedi *Apokalipsu* (Otkrivanje u Vukovom prevodu). Motiv vijenca na stećcima identičan je sa „vječitim i trajnim vijencem” (*coronae immarcesibiles*) u bečkoj *Tajnoj knjizi* – njima se nagrađuje pravedan čovjek.

č e t v r t i j a h a č

Vidj. *Apokalipsa* i, 3; XI, 18 i XII, 12

b b b b

Trzan – trg; borilište

pseći lavež - aluzija na dominikance kao istražitelje hereze

Dominikanski red osnovao je Dominikus de Gucman u Tuluzi 1215. godine, u središtu katarskog otpora protiv feudalističke oficijelne crkve i u vremenu progona katara. Dominikanci su sebe smatrali božijim psima (domini kan) i tom metaforom bili ponosni.

Pišta – pića, hrana (od stsl.)

sumnjen – onaj koji sumnja, skeptičan

Na Radimlji su sačuvana 133 stećka, od kojih je jedna trećina ukrašena ornamentima i likovnim predstavama, a samo na pet se nalaze natpisi sa veoma jednostavnom sadržinom u kojoj se daju najosnovniji podaci o pokojniku. Za utjehu, zbog ovog siromaštva ikonografija je veoma bogata i pruža gledaocu sa maštom velike mogućnosti za interpretaciju. Tako je i autor ovih redaka, stojeći kod Malog stećka na kome su urezana četiri pismena (BBBB) o kojima još niko nije utvrdio šta znače, pokušao da prodre u tajnu klesarove i dijakove inspiracije. A. Benac misli da se na ovome stećku, ispod figure čovjeka sa ispruženom rukom, potpisao dijak Bolašin Bogačić dva puta sa incijalima svog imena (*Radimlja*, Sarajevo 1960).

SUOČENJE

Kao da se umorio od eshatoloških spekulacija svog vremena, Dražeslav dijak, rodom Bojić, „nadvorni pisac” bana Stjepana Kotromanića I i kasnije bana i kralja Tvrtka, u povelji upućenoj Dubrovčanima 1. juna 1367. napisat će „svojom rukom malokoristnom” rezignirano: „Zemlja mi je mati a otačstvo mi je grob, od zemlje jesmo i u zemlju unidemo!” (Fr. Miklošić *Monumenta serbica*, Viena 1858, str. 176).

BROTNJICE

Brotnjice su lokalitet kod Dubrovnika, odnosno Cavtata, na kome se nalazi jedinstven bosanski spomenik, sa veoma živim reljefom i značajnom figuralnom ornamentikom, simboličkog karaktera.

Redak od 17. do 20. uzet je u ovu pjesmu iz *Molitve ot treska ot groma ot bijesa i ot grada*, napisane krajem XV vijeka kao zapis (apotropaia, hamajlija) za stanovnike „meteha kunovskog”, bivše „krstjane” – oni su tada bili napustilis staru vjeru i već nose strana, islamska imena, ali nisu bili još uvijek napustili svoja stara vjerovanja. Vidjeti: M. Dizdar *Stari bosanski tekstovi*, str. 296 (423), Sarajevo 1969.

Zapreštaju vam – prijetim vam (zaklinjemo vas kod Truhelke)

vasemim – svim

urilo, rapailo, epimil, rumil – imena nečastivih

meteh – kraj, kotar, oblast

sokolar – ličnost na dvoru raške gospode, starješina koji vodi brigu o lovcima sa sokolom i pošti pomoću sokola

gospar – dubrovački i mletački gospodin

agalar – pripadnik novog sloja posjednika u krajevima što ih osvojiše Osmanlije; aga

angeluš, ancilijaš, cernicaš, akomiraš – imena nečastivih, prema komentaru Ć. Truhelke

zgura i providura – mletačkih službenika i namjesnika

vodonosac – pežorativno za Jovana Krstitelja kojeg su krstjani odbacivali jer je krštavao vodom. Oni su kao i francuski katari, ili kao bugarski bogumili, imali „duhovno krštenje” polaganjem evanđelja na glavu i čitanjem Očenaša sa njegovim specifičnim izmjenama. Vidj. u cit. dj. A. Solovjeva.

lipov krst – materijalni lažni simbol. Taj izraz se i danas može čuti u nekim krajevima Bosne.

vjera u koju ja vjerujem – tako su posredno označavali svoju religiju krstjani, a takvo određenje tolerirala je i dubrovačka kancelarija prilikom potpisivanja ugovora i ostalih pravnih akata i tako činila razliku od ostalih religija.

a on nema uha – aluzija na način kažnjavanja bogumila i drugih pripadnika dualističke hereze. Vidjeti: D. Sp. Radojčić *Antologija stare srpske književnosti*, Beograd 1960 (str. 29, 68, 76).

on nema uha ni glasa – isto,

glas su mu iščupali – iščupali su mu jezik (isto)

SLOVO O ZEMLJI

ZAPIS O JEDNOME ZAPISU

Jedan broj starih bosanskih natpisa u kamenu urezivan je na čudnovat način – kao da normalnu sliku pisma čitamo iz ogledala. U ovim natpisima pisanje ne ide samo sa desne strane nego je i čitav tekst okrenut prema dolje. Zato se takvi natpisi mogu čitati samo pomoću ogledala, odnosno fotografirati u samom ogledalu, kako bi se pronašao pravi original. Ovaj fenomen otkrio je prvi Ć. Truhelka (vidi: *Bosančica*, Wien 1914). Neki istraživači pripisivali su ovaj način pisanja neukosti klesara, kao da su oni tobože kao nepismeni ljudi samo preslikavali original teksta, te su ga okretali pri tome naopačke. Takva mišljenja su bez ikakve osnove, jer bi u takvom slučaju klesanja sama slika teksta bila drukčija. Čudnovata praksa bosanskih klesara (kovača) ima vjerovatno nekakav dublji smisao koji do sada nije odgonetnut.

S PODIGNUTOM RUKOM

Pametar - čovjek koji pamti, najstariji čovjek u naselju; historičar

ZAPIS O PRIJESTOLJU

Iz glosa *Srećkovićevog rukopisa* (koje potvrđuju navode i optužbe inkvizitora rimske i istražitelja carigradske crkve) vidi se da su krstjani smatrali sebe nasljednicima apostola Petra i „apostoloskom crkvom”. Po njima su pape uzurpirale i izopačile crkvu i zato papu nazivaju „ekonom Sotone”, „starješinom Sotone crkve”, „namjesnikom dijavola”, itd. A njegove redovnike „zakonicima koji otpuštavaju čovječeske grijehе i tako gube ljudske duše” (Vidj. Kniewaldovo ranije citirano djelo).

ZAPIS O PETORICI

Hiža - kuća

živica - plot od živog bilja i trnja; život

ižica - aluzija na nametanje tuđe vjere i vjerovanja, fonem Y u staroslovenskom, koji su Bosanci veoma rano izbacili iz svog pisma kao nepotreban, u stalnoj težnji da stvore svoje pismo, prilagođeno živom narodnom jeziku i njegovom izgovoru.

Pjesma *Petorica* napisana je prvi put negdje na prelazu između 1941. i 1942. godine starom leksikom, kojom se i formalno povezuje vremenski udes našega čovjeka kroz historiju - uvijek su ga lovili i kažnjavali, pa i u vremenu pisanja ovih stihova, i to naročito okrutno. U manuskriptu pjesma je bila napisana bosanskim *aljamo* pismom, kako bi se za svaki slučaj stekao utisak da se radi o nekom vjerskom tekstu, zbog tadašnje opasnosti progonitelja.

Naknadno, prilikom boravka u Berlinu 1958. godine, naišao sam na pjesmu sličnog nadahnuća – zato *Zapis o petorici* posvećujem Bertu B r e h t u.

SLOVO O SINU

A on osta tavnu vranu – osta nesahranjen, jer je odveden i ubijen od neprijatelja

slovo koje će se skameniti – riječi koje će poslužiti kao epitaf u kamenu

ZAPIS O ODLASKU

Nesoh – nosih, donosih, stekoh

končina – kraj, konac, smrt

ništi – bezvrijedni, beznačajni, skromni

Vidj. M. Vego *Zbornik srednjovjekovnih natpisa BiH* (1, 6)

ZAPIS O VITEZU

Ne poiska – ne zatraži, ne zaželi, ne poželi

Temže – stoga, tako da

ZAPIS O ČASTI

I da je vidimo svakome komu se podoba – i da je poznato svakome na koga se odnosi (tipična fraza na početku bosanskih povelja)

Rusag – zemlja, država (metateza od mađar. orszag)

Satnija – odred stotine (množina od stsl. s't)

komornik – rizničar (*praefectus, aerario*) ponekad se naziva i *protovistiarom* (vrhovni nadzornik riznice)

kaznac – blagajnik; visoki službenik koji ima dužnost da preko svojih organa utjeruje sva novčana potraživanja u zemlji i van nje

tepčija, tepačija – najviši dvorski plemić kao vaspitač mladih plemića za dvorsku i vojničku službu; zapovjednik dvorskih oružanih odreda

peharnik – majstor ceremonija i organizator svetkovina i gozbi; kraljev vrhovni konobar

veliki dvorski vojevoda – dvorski knez; najveći dvorski dostojanstvenik (*praefectus aulae, palatinus*)

veliki vojevoda bosanski – glavni vojskovođa zemlje; najuticajnija ličnost u zemlji poslije kralja

dukatar – službenik koji se brinuo o sakupljanju poreza u narodu, godišnjeg poreza od jednog dukata na kuću

mitničar – carinik

globalar – izvršilac novčanih kazni

katunar – predstavnik vlaških i ostalih polunomadskih plemena i skupina stanovništva (od arban. katun – selo)

otroci – djeca

inimi – drugim, ostalim; nepoznatim

stavilac – pravnik; šef kancelarije; sastavljač ugovora i rješenja (s obzirom na njihovu pravnu stranu)

dijak – pisar, pisac; postojali su dijaci raznog ranga prema mjestu koje su obavljali, a sastavljali su osim povelja i razne natpise, zapise, prepisivali duhovne knjige unoseći u stare tekstove narodni govor, itd. Veliki broj dijaka ostao je anonimn, ali se zna i za imena izvjesnih što su za sobom ostavili potpise na marginama evanđelja, povelja, pod epitafima i sl.

lastan – obmanjivački, prevaran; bezbrižan; parazitski

poveljenje – povelja, naredba, zapovijed, ugovor; svaki pravni akt vladara izdan pismeno iz dvorske kancelarije

ZAPIS O NADI

Na zidu blagajske tamnice kod Mostara donedavno je bio sačuvan natpis jednog zatočenika, čiji početak glasi: „A se pisa Vrsan Kosarić, sužanj koji se ne raduje...” Njegovu misao kao da je iznenada prekinuo udarac mača ili sablje.

ZAPIS O NESPINI

Nespina – onaj koji je budan, koji bdije, k o j i n e s p a v a. Postoji i takvo vlastito ime. Nadgrobna ploča velikog kaznaca *N e s p i n e* nalazi se u Zemaljskom muzeju u Sarajevu.

badac – onaj koji bdije; budni stražar u državi cara Dušana; ovdje: uopće onaj stražar koji čuva zakonitost, skrojenu protiv slobode mišljenja

ašte – ako

vás – selo, naselje

nikagdar – nikada

riječ dobra – riječ što je kažu dobri ljudi, heretička misao
(U Dušanovom zakoniku babunska riječ)

GORČIN

Napisanu negdje 1954. godine, ovu pjesmu pročitao sam na Plitvicama 1956, na inzistiranje Vesne K r m p o t i ć. Iz ruku pjesnika Vaska Pope i Radonje Vešovića dospjela je u časopise *Delo* i *Susreti*, a odatle kao i iz publikacije sa Plitvičkog festivala poezije, preštampana je mnogo puta u raznim povodima i u raznim edicijama.

U antologiji savremenih jugoslavenskih pjesnika Dragoslava A d a m o v i ć a našao se i Gorčin (Vidjeti: *Koju svoju pjesmu najviše volim*, Sarajevo 1958) a u mom odgovoru na

zadano pitanje, između ostalog stoji i ovo: „Godinama me muči fenomen srednjovjekovnog čovjeka Bosne (zbog kojeg su anđeli pocrnjeli, a Satanel dobio nove bore). Satima sam stajao pred stećcima nekropola ove zemlje, smještenim pod noge prastarih šuma. Sa kamenih gromada ulazili su u mene raznoliki simboli sunca, isprepletenog bilja i ispruženih ljudskih ruku. Noću sam opkoljen zapisima sa margina starih knjiga čiji redovi vrište upitnicima apokalipse. U pohode mi tada dolazi spavač ispod kamena. Njegove blijede usne od miljevine otvaraju se da bi njegov nemušti jezik postao zvučan. U njemu preopoznajem sebe, ali još nisam siguran da sam na putu skidanja plašta sa ove tajne...”

Od pjesme o *Gorčinu* do knjige *Kameni spavač*, koja je već u navedenoj izjavi na jedan način najavljena, put nije bio ni ravan ni kratak. Neposredni povod za brži rad na knjizi dao mi je televizijski urednik i snimatelj Jan B e r a n, koji je tražio od mene rukopis za snimanje poetske emisije pod naslovom *Pjesma o Gorčinu*.

ZAPIS O ŠTITU

Mnogobrojne štitove na stećcima neki historičari smatraju heraldičkim amblemima, a neki misle da imaju simbolički karakter, naročito oni kulturni historičari koji su se bavili uporedo sa više istraživačkih disciplina. Po njima, to bi bili „štitovi spasenija” (Vidjeti: *Psalmi* XVIII, 35 i XXXV, 2-3).

HIŽA U MILAMA

Mile – jedno vrijeme sjedište velikog djeda Crkve bosanske. U njemu je vjerovatno Tvrtko krunisan za bosanskog kralja (a kao kralj Srpske zemlje, čiji je znatan dio zadobio, krunisan je u

Mileševi). *Djedovska hiža* vrijedila je kao sigurno utočište (*jus asili*) za sve one koji su progonjeni i u njoj zatražili zaštitu.

krepost – tvrđa, snaga, samopouzdanje

dost – prijatelj, namjernik, putnik

gost, strojnik, starac – redovnici Crkve bosanske, „savršeni” (za razliku od običnih pristalica te crkve, „mrsnih ljudi”)

krstjanin, krstijanin – vjernik, pripadnik Crkve bosanske, bogumil

zakoni zakonika – regule rimske crkve; zakoni koje su u praksi provodili istražitelji (inkvizitori)

koje su tri proklinjali – javno proklinjanje pripadnika Crkve bosanske (Vidjeti: *Spisi svetog Save i Stefana Prvovenčanoga*, preveo L. Mirković, Beograd, 1939).

BLAGO (*Pastir Pastirici kao i Kralj Kraljici*)

Odbacivanjem prefiksa na svakom slogu svake riječi u tekstu (ovdje li) dobijamo dvostih, izražen na način narodne lirske pjesme u desetercu:

Blaga nema do očinjeg vida –
Draža si mi od očiju, draga!

Ima desetine i stotine mogućnosti da se racionalnim sredstvima, dosljednim stavljanjem prefiksnog (ili sufiksnog) dodatka, kao i metatezičkim postupcima, svaka riječ drukčije, na više načina kaže, a tako izgovoreni ili napisani tekstovi dobijaju zvučnost i melodičnost magijske snage, dok sadržina ostaje bazična, uvijek ista, ali se ne odgoneta tako brzo i lako. Tom igrom sakrivanja pravog smisla stiha (izjave, misli, rečenice) bave se i danas pastiri, a tragovi takvog izražavanja (koje je u prošlosti bilo sigurno rasprostranjenije) vide se i iz sačuvanih i zabilježenih narodnih pjesama (pronadite kod Vuka: *Srpske*

narodne pjesme, knjiga i). Ovaj drevni način itražavanja i sakrivanja prisutan je kao jedan od njegovih značajnih elemenata i u savremenom književnom stvaralaštvu, naročito u modernim književnim pokretima novog izraza: dadaizmu, nadrealizmu, letrizmu. Komparacija nije nimalo slučajna – adekvatna je situacija i u likovnoj umjetnosti, prezasićenoj akademizmom. Taj likovni moderni izraz prožima se danas sa prastarim likovima izrazom i postupkom iščezlih ili primitivnih civilizacija. Letrizam i neki drugi književni pravci služe se onomatopejom kao jednom od njegovih bitnih instrumenata. Međutim, na svijetu ništa nije novo. Još je Aristofan u *Pticama*, tražio osnovnu melodiju iz sazvučja ptičijeg kontrapunktalnog orkestra. Naša narodna poezija puna je „letrizma” i ja ne krijem činjenicu da nju radije osluškujem nego tekovine nekih novih „izama”. Tako sam u svoje vrijeme objavio *Kažu o kokoški koju priča Sretan* ne očekujući da će taj tekst dočekati bilo kakvu dobrodošlicu. I zaista, odmah su se javili oficijelni i oficiozni (h)umoristi, olinjali od otužnih viceva na račun rečenih direktora, konobara i umjetnika, pokušavajući na svojim radio-stanicama i u svojim listovima da omalovaže, ismiju i proglase imbecilnim ono što ne mogu da prihvate zbog svoje vlastite imbecilnosti. Svakako, postigli su sasvim suprotan efekat, a u povodu toga je dr Ivan Esih napisao osvrt o poeziji ove vrste, kao svoj „prilog teoriji književnosti” (Vidjeti: *Onomatopeja u poeziji* – Mak Dizdar i Jan Koržinek, *Život* 4, 1962). O ovoj temi rekoh nešto više zbog dvije slične pjesme koje sam uvrstio u ovu knjigu (*Blago i Slovo o smijehu*).

RAZMIRJE

Ban Stipan Drugi – Stjepan II Kotromanić
Tvrtko, Dabiša, Jelena Gruba, Ostoja – bosanski kraljevi
bnetački – mletački
ungarska – ugarska, mađarska
turačka – turska

SLOVO O SMIJEHU

Mravac – artista i začinjavac sa dvora hercega Stjepana Vukčića u Blagaju. Nastupao je u Dubrovniku, na pokladnim svečanostima. Takvi artisti postojali su na svim značajnim dvorcima, a imali su svoje mjesto i na dvoru bana, odnosno kralja. Tu tradiciju sačuvali su bosanski feudalci i u vrijeme turske dominacije te je u Dubrovačkom arhivu zabilježen slučaj da neki vojvoda Ali-beg šalje svoje „glumce” u Dubrovnik, na festu sv. Vlahe.

Osim epitafa i rijetkih natpisa druge vrste na kamenim spomenicima, te nekoliko glosa na marginama evanđelja koja su se čuvala kao crkvene knjige, stvaralaštvo bosanskih dijaka i drugih pisaca nije bilježeno i čuvano, ako se izuzme ono malo stihova koji su kasnije djelimično ušli u djela nekih dubrovačkih literata kao proizvod anonimnih pisaca. Pjesma se prenosila usmeno i tako ostala dio usmene, narodne književnosti. Nije slučajno da je na tlu Bosne zato i zabilježen najveći broj lirskih narodnih stihova najveće književne vrijednosti – imena autora izgubljena su u tami vijekova, ali njihova riječ živi među nama do danas.

Pored ljubavnih i drugih lirskih pjesama, začinjavci su recitovali i šaljive, satirične pjesme. Ja sam pokušao ovdje da rekonstruišem takvu jednu pjesmu na osnovu svog shvatanja i bio slobodan da je pripišem Mravcu iz hercegovačkog Huma.

Vidjeti: *Fragmenti iz kulturnog života srednjovjekovne Bosne* Ante Babića (*Radovi Filozofskog fakulteta*, II, Sarajevo 1964).

ZAPIS O ZEMLJI

U zaglavlju su, ako motto, stihovi Ianusa P a n n o n i u s a (Ivana Č e s m i č k o g) koji u prevodu Nikole Š o p a sa latinskog glase:

Bijaše dio Ilirije, koji sad Bosna se zove,
Divlja zemlja, ali bogata srebrnom rudom.
Tu se dugom brazdom nisu prostrana pružala polja,
Ni njive, koje bi obilnom rađale žetvom,
Nego surove gore, nego sure, nebotične stijene
I visoke kule na vrletnom stršeci bilu.

Već preko stotinu godina oficijelni naši historici pišu kako je Bosna pala bez otpora, a zna se da se uporno odupirala blizu stotinu teških ljeta najmoćnijem tadašnjem svjetkom carstvu. Zna se da su Bosanci prvi veći sukob s turskom silom imali i pobjednički priveli kraju 1388. kod Bileće, godinu dana prije boja na Kosovu u kome su i sami u velikom broju učestvovali, pomažući kneza Lazara, kao što su ga pomagali s uspjehom u bici na Pločniku, a da je posljednje bosansko-humsko uporište Novi na moru (što ga podiže kralj Tvrtko i kao Sv. Stjepan, čije je ime kasnije promijenjeno u Herceg-Novi) izgubljeno 1486. Evropa, koja je kroz tri stoljeća u tu „zemlju nevjerničkog korova i trnja” slala samo uhode, palikuće, robce i inkvizitore (Vid. Miroslav Krleža *Bosanske medijevalne teme*, Život 4-5, 1965) zlurado je slušala glasove kako propada iz dana u dan to zlehudo kraljevstvo, vjekovima napadano sa svih strana. Trgnuo se u posljednji čas papa Pio II, mirskim imenom Silvio Enej Pikolomini, ali kako je prošla njegova vojna avantura, najbolje će reći drug sa studija ovog poznatog humaniste, Ivan Česmički, u jednom epigramu (*De pontific, in expeditione mortus*):

Dok Pijo II na Turke se digao, boj sveti spremao,
Dok rat je već bjesnio, a tromi skup gospode drijemao,
Dok je Zapad i Sjever sav se predvodnikom hodio,
- Dok je on spremao brodovlje, dok digao jedra da
odbrodio,
Na jadranskoj obali u Ankoni, kob ga zateče,
Smrt gromoglasni put mu presiječe.

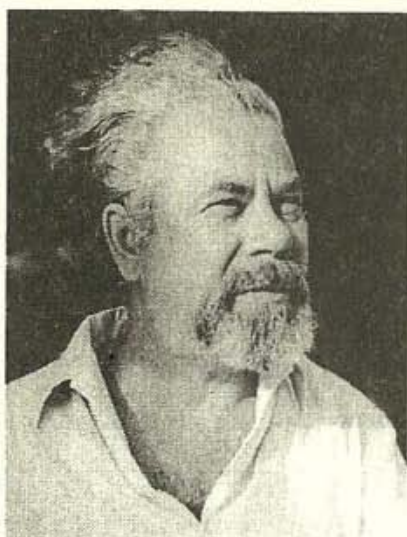
Iako si pobjedi silnoj se varavo nadao,
Brižne Rime, nemoj da bi se na sudbu jadao.
Ne žali njegov prekinuti put, jer to što se samo digao
Malo je, no još bi manje bilo – da je stigao!

Bosni je bilo suđeno da sanja o pravdi, da radi za pravdu i
da na nju čeka, ali da je ne dočeka.

Rječnik manje poznatih riječi sačinjen je u glavnini po
Vuku, Daničiću i Rječniku JAZU, a riječi uzete iz povelja,
epigrama i glosa protumačene su sličnim riječima koje se još
nalaze u savremenim slavenskim jezicima, te iz nekih oskudnih
priručnika.

BILJEŠKA O PISCU

MEHMEDALIJA MAK DIZDAR, jedan od najvećih bošnjačkih i bosansko-hercegovačkih pjesnika, rođen je u Štocu 1917. godine, gdje je završio osnovnu školu. U Sarajevu je završio gimnaziju i do kraja života ostao u tom gradu.

Prvu knjigu je objavio kao devetnaestogodišnjak (1936) - bila je to pjesnička zbirka *Vidovopoljska noć*. Zatim slijede *Plivačica* (1958), *Povratak* (1958), *Okrutnost kruga* (1960), *Koljena za madonu* (1963), *Minijature* (1965), *Kameni spavač* (1966), *Ostrva* (1966), *Poezija (izbor)* - (1968), *Modra rijeka* (1971).

Izabrana djela Maka Dizdara objavljena su 1981. godine.

Mak Dizdar je bio dugogodišnji urednik časopisa *Život*. S posebnom ljubavlju se bavio pitanjima stare bosanske književnosti. U *Životu* je štampao stare bogumilske epitafe. Za bosansko-hercegovačku kulturnu istoriju izuzetno je važno njegovo djelo *Stari bosanski tekstovi* (1970).

Mak Dizdar se bavio i kritikom i esejistikom te priređivao izbore pjesama (*Panorama savremene bosanskohercegovačke poezije*, 1961). Objavio je i više tekstova koji pomažu razumijevanje njegovih pjesama (*Dnevnic*, 1960, *Nečitak svijet*, 1961, *O starim bosanskim tekstovima*, 1968) i *Pečatom zlatnim pečaćeno - o bosanskim legendama*, 1968).

Umro je 1971. godine.

SADRŽAJ

PUTOVI

Putovi.....	9

SLOVO O ČOVJEKU

Prvo.....	15
Drugo.....	16
Treće.....	17
Četvrto.....	18
Peto.....	19

SLOVO O NEBU

Pravednik.....	23
Molitva.....	25
Labud djevojka.....	26
Zapis o otkrivanju.....	28
Zapis o lovu.....	29
Prepoznavanje.....	31
Kolo.....	32
Ljeljeni.....	33
Zapis o izvoru.....	34
Sunce.....	35
Ruke.....	36
Mjesec.....	37
Zapis o vremenu.....	38
Dažd.....	39
Zapis na dvije vode.....	40
Kolo bola.....	42

Zapis o rijeci.....	43
Radimlja.....	44
Ruke.....	44
Loza i njene rozge.....	45
Sunčani Hristos.....	46
Vrata.....	47
Vijenac.....	49
Četvrti jahač.....	51
bbbb (1-14).....	52
Suočenje.....	60
Poruka u mramorje prispjelom.....	62
Smrt.....	63
Brotnjice.....	64
Svatovska.....	68

SLOVO O ZEMLJI

Zapis o jednom zapisu.....	75
S podignutom rukom.....	77
Zapis o petorici.....	79
Zapis o prijestolju.....	80
Slovo o sinu.....	81
Zapis o odlasku.....	83
Zapis o vitezu.....	84
Zapis o nespini.....	85
Kosara.....	86
Gorčin.....	87
Zapis o štitu.....	89
Zapis o časti.....	90
Zapis o nadi.....	92
Nevoljni vojno.....	93
Hiža u Milama.....	94
Blago.....	101
Razmirje.....	102

Onemuštio.....	104
Zapis o blagu.....	108
Slovo o smijehu.....	109
Zapis o očima.....	111
Uspavanka.....	112
Jabukov cvijet.....	115
Krajina.....	116
Krinovi.....	117
Zapis o zemlji.....	118

SLOVO O SLOVU

Proslov.....	121
Prvo.....	122
Drugo.....	123
Treće.....	124
Četvrto.....	125
Peto.....	126
Šesto.....	127
Duboko.....	128
Osmo.....	129
Deveto.....	130
Kolo.....	131
Jedanaesto.....	132
Dvanaesto.....	133
Trinaesto.....	134
Razbojište.....	135
Petnaesto.....	136
San.....	137
Sedamnaesto.....	138
Osamnaesto.....	139
Slojevito.....	140
Dvadeseto.....	142
Slavoslavlje.....	143

Dvadeset i drugo.....	144
Slovo o bolesti.....	145
Modra rijeka.....	146
Čeono i potonje.....	148
Poruka.....	149

BILJEŠKA I RJEČNIK

<i>Bilješke i rječnik manje poznatih riječi, fraza i pojmova.....</i>	<i>157</i>
<i>Bilješka o piscu.....</i>	<i>177</i>

IZDANJA BIBLIOTEKE PLAMENA:

A

Ljerka Anić: BAJKE ZABORAVLJENOG JEZERA

Miroslav Antić: PLAVI ČUPERAK

Hans Kristijan Andersen: RUŽNO PAČE I DRUGE BAJKE

Ivo Andrić: ASKA I VUK i druge pripovijetke

B

Ivana Brlić-Mažuranić: PRIČE IZ DAVNINE

Ivana Brlić-Mažuranić: ČUDNOVATE ZGODE ŠEGRTA
HLAPIĆA

Stevan Bulajić: KRILATI KARAVAN

Stevan Bulajić: IZVIĐAČI VIDRINOG JEZERA

*** BIBERČIĆ (Narodne pripovijetke iz Bosne i Hercegovine)

Ismet Bekrić: DJEČIJE NEBO (Izbor)

Ismet Bekrić: JESEN U GRADU (Izbor)

Nura Bazdulj-Hubijar: RUŽA

Nura Bazdulj-Hubijar: ČEKAJUĆI TAHIRA (Ruža II)

Gotfrid August Birger: PUSTOLOVINE BARUNA
MINHAUZENA

Valdemar Bonsels: PČELICA MAJA

C

Voja Carić: ŠARENI MOST

Č

Anton Pavlovič Čehov: VIŠNJIK

Ć

Branko Ćopić: JEŽEVA KUĆA

Branko Ćopić: BAŠTA SLJEZOVE BOJE

Branko Ćopić: PRIČE ISPOD ZMAJEVIH KRILA

Branko Ćopić: MAGAREĆE GODINE

Branko Ćopić: ORLOVI RANO LETE

Branko Ćopić: U SVIJETU MEDVJEDA I LEPTIROVA

D

Arsen Diklić: NE OKREĆI SE, SINE

Husein Dervišević: PRODAVAC OSMIJEHA

E

Šimo Ešić: VEZENA TORBICA

Šimo Ešić: RUDAREV KUĆERAK

F

Ana Frank: DNEVNIK

G

Braća Grim: TRNORUŽICA I DRUGE BAJKE

H

Ahmet Hromadžić: ZLATORUN

Ahmet Hromadžić: ZELENŠUMA

Ahmet Hromadžić: PATULJAK VAM PRIČA

Ahmet Hromadžić: OKAMENJENI VUKOVI

Ahmet Hromadžić: PATULJAK IZ ZABORAVLJENE ZEMLJE

Ahmet Hromadžić: ŽELJEZNI KONJANICI

Irfan Horozović: INSPEKTOR VRTNIH PATULJAKA

Irfan Horozović: OBLAK ČIJA LICA PREPOZNAJEMO (Izbor)

Irfan Horozović: VAUVAN • MAĐIONIČAR

IZ PRIJESTOLNICE DOMINA

Alija Hasagić Dubočanin: IZBOR IZ BOŠNJAČKE POEZIJE
ZA DJECU

Alija Hasagić Dubočanin i Mujo Musagić: IZBOR PRIČA
BOŠNJAČKIH PISACA ZA DJECU

Advan Hozić: ČUDO OD DJETETA

Advan Hozić: BIO JEDAN ŠMOKLJAN

I

Željko Ivanković: ZVJEZDANGRAD

J

Slavko Janevski: KARAMBA BARAMBA

Zoran M. Jovanović: BULKE PORED PRUGE

K

Dragan Kulidžan: SIPAJTE, SIPAJTE

*** KELILA I DIMNA (klasično djelo indijske književnosti)

Rifat Kukaj: TELEFON

Luis Kerol: ALISA U ZEMLJI ČUDA

Karlo Kolodi: PINOKIO

Skender Kulenović: GROMOVO ĐULE

Radjard Kipling: KNJIGA O DŽUNGLI

Petar Kočić: JAZAVAC PRED SUDOM • IZABRANE
PRIPOVIJETKE

Gustav Krklec: TELEGRAFSKE BASNE

M

Desanka Maksimović: BAJKA O LABUDU

Ferenc Molnar: JUNACI PAVLOVE ULICE

Kemal Mahmutefendić: DJETINJSTVO POD VRTALJICOM

Kemal Mahmutefendić: ROMAN O NOVČIĆU

N

Vančo Nikoleski: ČAROBNO SAMARČE

Branislav Nušić: AUTOBIOGRAFIJA

Branislav Nušić: SUMNJIVO LICE

O

Danko Oblak: MODRI PROZORI

P

Šukrija Pandžo: SAMO JOŠ KOSOVI ZVIŽDUĆU

Vidoe Podgorec: DIVLJI RAJ

Ela Peroci: DJECO, LAKU NOĆ

Šarl Pero: CRVENKAPICA I DRUGE BAJKE

R

Dušan Radović: POŠTOVANA DECO

Dušan Radović: RAZBOJNIK KAĐA I PRINCEZA NAĐA

Dani Rodari: TELEFONSKE PRIČE

Stevan Raičković: VETRENJAČA

Ivica Vanja Rorić: DJEČAK GR LI SVIJET

Ivica Vanja Rorić: DOŽIVLJAJI MIŠA ŠIŠA

Ivica Vanja Rorić: NEZAVRŠENA PRIČA (izbor priča
bosanskohercegovačkih pisaca za djecu)

Stanko Rakita: RADOZNALI DJEČAK

S

Isak Samokovlija: NOSAČ SAMUEL

Derviš Sušić: VELIKI VEZIR

Feliks Salten: BAMBI

Henrik Sjenkjević: KROZ PUSTINJU I PRAŠUMU

T

Gvido Tartalja: KOLIKO JE TEŽAK SAN

Mark Tven: KRALJEVIĆ I PROSJAK

Mark Tven: DOŽIVLJAJI HAKLBERIJA FINA

Lav Nikolajevič Tolstoj: HADŽI MURAT

V

Oskar Vajld: SRETNI PRINC I DRUGE BAJKE

Žil Vern: 20000 MILJA POD MOREM

Z

Nedžati Zekerija: DJECA TRIJU ULICA

DJEČIJI
KLUB
ČITALACA
PATULJAK

Ja sam patuljak i po meni je nazvan jedini dječiji klub čitalaca u Bosni i Hercegovini. Bilo bi mi drago da se i ti učlaniš!

Kako ti se dopala ova knjiga?

Želiš li pročitati još neku knjigu od istog pisca?

Želiš li nabaviti neku lijepu knjigu za sebe ili za poklon nekome (na primjer za rođendan)?

Želiš li da u tvojoj školi gostuje neki dječiji pisac?

U tome ti može pomoći Dječiji klub čitalaca *Patuljak*. On će ti omogućiti:

- Da nabaviš knjigu s autogramom pisca
- Da učestvuješ u izboru dječijeg pisca godine
- Da sudjeluješ u nagradnim igrama i da možda dobiješ neku nagradu

Ko može biti član Kluba? Svako ko u toku godine kupi najmanje jednu knjigu ili slikovnicu!

Svaki član dobija člansku kartu, a u svakoj knjizi koju kupiš preko Kluba dobićeš dopisnicu pomoću koje ćeš glasati za pisca godine i učestvovati u nagradnoj igri.

Kako ćeš dobiti člansku kartu? Jednostavno! Javi se predsjedniku Školskog kluba čitalaca *Patuljak* i on će ti pomoći. Ako u tvojoj školi još uvijek nema Kluba, onda se javi na naš telefon/telefaks u Sarajevu: 033/460-765 ili nam piši na adresu:

DJEČIJI KLUB ČITALACA PATULJAK
Eniza Cocalića 4
71000 SARAJEVO

Izdavač:
IK *BOSANSKA RIJEČ*, Sarajevo
u saradnji sa IK *BOSANSKA RIJEČ - DAS BOSNISCHE WORT*,
B. Rorić e. K., Wuppertal
(Adresa u BiH: Eniza Cocalića 4, 71000 Sarajevo, tel/fax 033/460-765,
u Njemačkoj: Postfach 24 02 48, D - 42232 Wuppertal, tel/fax 0202/648-0556)

E-mail: ivroric@bih.net.ba - Internet: www.bosanskarijec.de

Prvo izdanje, 2004.

KENT DISTRICT LIBRARY

3 1298 00983 3487

ISBN 995866607-3

9 789958 666070

KENTWOOD

KL

KENT DISTRICT
LIBRARY

• **KAMENI SPAVAČ**

BOSN

**BOSNIAN
POETRY
DIZ**